

PLANNING PAPER 115

De administratieve lasten in België voor het jaar 2014

Chantal Kegels
Dirk Verwerft

Februari 2016

De administratieve lasten
in België voor het jaar
2014

Februari 2016

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt door Chantal Kegels (ck@plan.be) en Dirk Verwerft (dv@plan.be).

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail: contact@plan.be

<http://www.plan.be>

Inhoudstafel

Synthese.....	1
1. Inleiding: het ramem van de administratieve lasten, een lange geschiedenis	4
2. Methodologie	6
2.1. Kader van de enquête	6
2.2. De beperkingen om ramingen te maken via een enquête	6
2.3. Draagwijdte van de enquête	8
2.4. De vragenlijsten	8
2.5. De steekproef	9
3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de bedrijven.....	11
3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	11
3.1.1. Beschrijving	11
3.1.2. Resultaten	12
3.2. De kwaliteit van de regelgeving	19
3.2.1. Beschrijving	19
3.2.2. Resultaten	19
3.3. De kwaliteit van de administratie	21
3.3.1. Beschrijving	21
3.3.2. Resultaten	21
3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	23
3.5. Besluit	25
4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen	27
4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	27
4.1.1. Beschrijving	27
4.1.2. Resultaten	27
4.2. De kwaliteit van de regelgeving	33
4.2.1. Beschrijving	33
4.2.2. Resultaten	33
4.3. De kwaliteit van de administratie	34
4.3.1. Beschrijving	34
4.3.2. Resultaten	35
4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	36
4.5. Besluit	37

5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2014.....	39
5.1. Inleiding	39
5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen	40
5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	40
5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	45
5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen	47
5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	47
5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	52
5.4. Besluit	54
Bijlagen	57
Bijlage 1. Definitie van de administratieve lasten per regelgevingsdomein	57
Bijlage 2. Schattingsmethode	59
Bijlage 3. Gevoeligheidsanalyse	61
Bijlage 4. De vragenlijst gericht aan de ondernemingen over de fiscale administratieve lasten	62
Bijlage 5. Inschatting van de non-respons-vertekening	68

Lijst van tabellen

Tabel 1	Voordelen en nadelen van een raming via een enquête.....	7
Tabel 2	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2012	12
Tabel 3	Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte en soort kosten.....	12
Tabel 4	Verdeling van de totale kosten per regelgeving	13
Tabel 5	Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte	17
Tabel 6	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest.....	18
Tabel 7	Gebruik van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte.....	23
Tabel 8	Waardering van de zeven vereenvoudigingen	24
Tabel 9	Waardering van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte	24
Tabel 10	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2012	27
Tabel 11	Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten	28
Tabel 12	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein	28
Tabel 13	Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein	31
Tabel 14	Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein.....	32
Tabel 15	Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest	33
Tabel 16	Gebruik van de zeven vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitensector.....	36

Tabel 17	Waardering van de vereenvoudigingen	37
Tabel 18	Percentage van ondernemingen en zelfstandigen uit de steekproef die de enquête beantwoord hebben	39
Tabel 19	Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking	40
Tabel 20	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	41
Tabel 21	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens ondernemingsgrootte - Vergelijking	42
Tabel 22	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	42
Tabel 23	Percentage van de ondernemingen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervaren volgens regelgevingsdomein en aandeel van de administratieve lasten in % van het bbp	45
Tabel 23	Kwaliteit van de regelgeving volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	46
Tabel 24	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	47
Tabel 25	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	48
Tabel 27	Percentage van de zelfstandigen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervaren volgens regelgevingsdomein en aandeel van de administratieve lasten in % van het bbp	51
Tabel 26	Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking	52
Tabel 27	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	53
Tabel 28	Aantal ondernemingen in België in december 2014	59
Tabel 29	Aantal zelfstandigen in België in december 2014	60
Tabel 30	Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2014	60
Tabel 31	Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2014 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2012	61
Tabel 34	Kruskal-Wallis teststatistieken en p-waarden per domein en per stratum, ondernemingen	70
Tabel 35	Kruskal-Wallis teststatistieken en p-waarden per domein en per stratum, zelfstandigen	70

Lijst van figuren

Figuur 1	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein.....	13
Figuur 2	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte.....	14
Figuur 3	Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein	14
Figuur 4	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein	15
Figuur 5	Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens gewest en regelgevingsdomein	15
Figuur 6	Gemiddelde interne kosten per werknemer volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte.....	16
Figuur 7	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein	18
Figuur 8	Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein.....	20
Figuur 9	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein.....	22
Figuur 10	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein.....	29
Figuur 11	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en activiteitensector	29
Figuur 12	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens regelgevingsdomein en activiteitensector.....	30
Figuur 13	Gemiddelde totale kosten volgens regelgevingsdomein en gewest.....	30
Figuur 14	Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein	32
Figuur 15	Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein.....	34
Figuur 16	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein.....	35
Figuur 17	Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking.....	41
Figuur 18	Gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein - Vergelijking	43
Figuur 19	Gemiddelde kosten per werknemer, per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking	44
Figuur 20	Kostenraming van de administratieve lasten voor de zelfstandigen en betrouwbaarheidsinterval van de raming - Vergelijking.....	48
Figuur 21	Gemiddelde kosten in % van de omzet volgens sector en regelgevingsdomein - Vergelijking	49
Figuur 22	Gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen - Vergelijking	50
Figuur 23	Gemiddelde kosten per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking.....	51
Figuur 24	Kwantielen van administratieve lasten inzake tewerkstelling vs. normale kwantielen; ondernemingen; vroege (l) en late (r) antwoorden	69

Synthese

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau om de twee jaar een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. Deze achtste enquête volgt dezelfde methodologie als de vorige zeven enquêtes die peilden naar de administratieve lasten voor de jaren 2000 tot 2012. Naast het kwantitatieve deel bevat de enquête ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de zelfstandigen en de ondernemingen over de problematiek van de administratieve lasten aan bod komt. Deze Planning Paper toont de resultaten die betrekking hebben op de administratieve lasten voor het jaar 2014. Het heeft als doel de kwantitatieve en kwalitatieve trends te beschrijven, zonder de oorzaken ervan na te gaan. Dit rapport geeft dus geen enkele verklaring van de perceptie van de administratieve lasten bij de ondernemingen en de zelfstandigen.

Uit de enquête, en dus volgens de ondernemingen zelf, blijkt dat de administratieve lasten van de Belgische ondernemingen in 2014 oplopen tot 5,52 miljard euro, of 1,38 % van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de kleine ondernemingen. De administratieve lasten die wegen op de Belgische zelfstandigen lopen op tot 1,12 miljard euro of 0,28 % van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de zelfstandigen uit de dienstensector.

De totale kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen en zelfstandigen zijn gestegen van 6,36 miljard euro in 2012 tot 6,64 miljard euro in 2014. Ze zijn dus met 4,5 % gestegen tussen 2012 en 2014 en hebben zich tussen 2010 en 2012 quasi gestabiliseerd. Die evolutie vloeit voort uit een uiteenlopende beweging: de totale kosten stijgen voor de ondernemingen en dalen voor de zelfstandigen. Sinds de eerste enquête, die betrekking had op het jaar 2000 en de totale kosten van de administratieve lasten raamde op 8,57 miljard euro, zijn die kosten met 23 % gedaald.

Uitgedrukt in procent van het bbp, daalde het totale relatieve gewicht van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen lichtjes tot 1,66 % in 2014, na 1,70 % in 2012, 1,79 % in 2010, 1,72 % in 2008, 2,44 % in 2006, 2,57 % in 2004, 3,43 % in 2002 en 3,48 % in 2000. In veertien jaar is het relatieve gewicht van de administratieve lasten dus gedaald met 1,82 procentpunt.

De toename van de kosten van de administratieve lasten in absolute waarde tussen 2012 en 2014 is toe te schrijven aan de stijging van de kosten van de administratieve lasten voor de kleine ondernemingen en, in mindere mate, die voor de grote ondernemingen. De kosten van de administratieve lasten voor de middelgrote ondernemingen zijn daarentegen met 12% gedaald tussen 2012 en 2014.

Wat het regelgevingsdomein betreft, levert de tewerkstellingsregelgeving de grootste bijdrage tot de stijging van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2012 en 2014, gevolgd door de fiscale regelgeving. De administratieve lasten van de milieuregelgeving dalen daarentegen over de beschouwde periode. In 2014 genereert de fiscale regelgeving, net zoals het geval was in de vorige enquêtes, het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en ver daarachter de milieuregelgeving.

Voor de zelfstandigen dalen de kosten van de administratieve lasten gegenereerd door de twee grote domeinen die hen aanbelangen, maar de administratieve lasten voor de milieuregelgeving dalen verhoudingsgewijs het sterkst. In 2014 is het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen, net zoals bij de vorige enquêtes, afkomstig van de fiscale regelgeving en dat overwicht neemt toe bij iedere enquête sinds 2008.

Uit de vergelijking van de gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte tussen 2012 en 2014 blijkt dat de kosten voor de kleine en middelgrote ondernemingen toenemen. Die stijging is echter vooral merkbaar bij de kleine ondernemingen als gevolg van de forse toename van de gemiddelde kosten per werknemer van de fiscale administratieve lasten, die ook verantwoordelijk zijn voor de uitgesproken toename voor de middelgrote ondernemingen. De gemiddelde kosten per werknemer dalen voor de grote ondernemingen, aangezien de daling van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de milieu- en fiscale regelgeving veel sterker is dan de toename van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving.

De gemiddelde kosten voor de zelfstandigen evolueren in dalende lijn en blijven nog steeds lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen, die in stijgende lijn evolueren. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt groter in 2014 nadat het in 2012 licht afgenomen was.

Op regionaal niveau zijn de gemiddelde kosten per werknemer van de ondernemingen tussen 2012 en 2014 merkbaar gestegen in Brussel en Vlaanderen als gevolg van de stijging van de administratieve druk voor de drie bestudeerde domeinen en uitsluitend door de regelgeving inzake fiscaliteit in Vlaanderen. De gemiddelde kosten per werknemer zijn daarentegen gedaald voor de ondernemingen in Wallonië voor het tewerkstellingsdomein, wat de stijging in het fiscale domein meer dan compenseert. In 2014 hebben de Vlaamse ondernemingen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer. Zoals sinds 2002 reeds het geval is, laten de Brusselse ondernemingen de laagste gemiddelde kosten per werknemer optekenen in de drie gewesten. De algemene neerwaartse trend van de gemiddelde kosten is merkbaar voor de Vlaamse en vooral de Waalse zelfstandigen. Voor de Brusselse zelfstandigen, daarentegen, zijn de gemiddelde kosten van de administratieve lasten toegenomen.

Op kwalitatief niveau was de meerderheid van de zelfstandigen en de ondernemingen, net zoals in de vorige enquêtes, in 2014 van mening dat de administratieve lasten in de loop van de voorbije twee jaar gestegen zijn. Die mening is in 2014 veel minder uitgesproken dan in 2000, het jaar van de eerste enquête.

In de acht enquêtes zijn de ondernemingen en de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan over de kwaliteit van de regelgevingen op zich. Over de acht enquêtes beschouwd, behalen dezelfde stellingen de beste scores bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Die stellingen hebben betrekking op de bekendmaking van de regelgeving en de kwaliteit van de antwoorden door de bevoegde administratie (naleving van de antwoordtermijn en antwoorden die voldoen aan de behoeften). De voornaamste kritiek van zowel ondernemingen als zelfstandigen heeft betrekking op het vermogen van de regelgeving om zich aan te passen aan alle omstandigheden wat betreft de kwaliteit van de regelgeving en op het gemakkelijk kunnen achterhalen

en contacteren van de bevoegde dienst wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie.

De mening van de ondernemingen over de kwaliteit van de regelgeving toont geen duidelijke trend ten opzichte van de vorige enquête op het vlak van fiscaliteit en werkgelegenheid, maar toont een negatieve trend op milieugebied. Voor de zelfstandigen is de achteruitgang van de kwaliteit van de regelgeving vooral merkbaar op het vlak van de complexiteit van de regelgeving en het gebrek aan flexibiliteit.

De ondernemingen en de zelfstandigen zijn in deze enquête globaal genomen minder tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan bij de vorige enquête. Vooral de tevredenheid wat betreft het gemakkelijk kunnen achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden, het gemakkelijk kunnen contacteren van de bevoegde diensten en het feit dat de verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften gaat achteruit bij de ondernemingen. Bij de zelfstandigen is de daling van de tevredenheidsgraad van de contacten met de bevoegde administratie vooral zichtbaar op het vlak van de fiscale regelgeving en heeft ze voornamelijk betrekking op de toegankelijkheid en het gemakkelijk kunnen achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden.

Wat de zeven vereenvoudigingen betreft, wordt het vaakst gebruikgemaakt van Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing en het digitaal neerleggen van de btw-Intervat en die toepassingen worden ook het meest gewaardeerd door de ondernemingen en de zelfstandigen. Afgezien van de e-ID-CSAM en de elektronische loketten van de regionale overheden neemt de kans dat ondernemingen die toepassingen gaan gebruiken evenredig toe met de ondernemingsgrootte.

1. Inleiding: het ramen van de administratieve lasten, een lange geschiedenis

In 2001 heeft het Federaal Planbureau, op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV), een eerste enquête gehouden om de kosten te ramen van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die enquête werd vervolgens om de twee jaar gerealiseerd als aanvulling op de informatie afkomstig van de andere instrumenten die de administratieve lasten meten en om de impact van het vereenvoudigingsproces te evalueren. Dit rapport toont de resultaten die betrekking hebben op de kosten van de administratieve lasten voor 2014.

De techniek voor het ramen van de kosten van de administratieve lasten is dezelfde als die in de vorige enquêtes die peilden naar de administratieve lasten voor het jaar 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010 en 2012¹. Naast het kwantitatieve deel bevat de enquête ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de zelfstandigen en de ondernemingen over de problematiek van de administratieve lasten aan bod komt. Dit rapport presenteert de resultaten van de enquête die georganiseerd werd tussen 29 mei en 3 september 2015. Het heeft als doel de kwantitatieve en kwalitatieve trends te beschrijven, zonder de oorzaken ervan na te gaan. Dit rapport geeft dus geen enkele verklaring van de perceptie van de administratieve lasten bij de ondernemingen en de zelfstandigen.

Het eerste deel herhaalt in het kort welke methodologie wordt gebruikt om de omvang van de administratieve lasten te ramen en wat de beperkingen van die werkwijze zijn. Voor een gedetailleerdere beschrijving verwijzen wij naar Planning Paper 92 over de administratieve lasten in België voor het jaar 2000².

In het tweede deel gaan we dieper in op de resultaten van de enquête over de administratieve lasten van de ondernemingen voor het jaar 2014. Het eerste deel is gewijd aan de analyse van de totale kosten van de administratieve lasten die op de ondernemingen wegen en van de twee onderliggende componenten: de interne en de externe kosten. Verder geven de ondernemingen ook hun mening over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar. In het tweede deel worden de kwaliteitsindicatoren van de regelgeving op zich geanalyseerd. Het volgende deel behandelt de kwaliteitsindicatoren van de contacten met de administratie die verantwoordelijk is voor de toepassing van de regelgeving. Het laatste deel toont de positie van de ondernemingen ten aanzien van enkele belangrijke vereenvoudigingsinitiatieven.

In het derde deel van dit rapport worden de resultaten van de enquête bij de zelfstandigen in België voorgesteld. Dat deel volgt dezelfde onderverdeling als het voorgaande deel.

Het vierde deel vergelijkt de resultaten van de acht enquêtes die door het Federaal Planbureau werden georganiseerd. Na een korte inleiding wordt in een eerste onderdeel de vergelijking gemaakt van de

---

¹ De voornaamste cijferresultaten zijn beschikbaar in de databank Administratieve lasten, die gedownload kan worden vanuit de rubriek Data van de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

² Planning Paper 92 'De administratieve lasten in België voor het jaar 2000' kan gedownload worden vanuit de rubriek Publicaties van de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

resultaten vanaf het jaar 2000 tot 2014 voor de ondernemingen en een tweede onderdeel richt zich op de vergelijking van die resultaten voor de zelfstandigen. In het laatste deel worden de conclusies van de analyse besproken.

2. Methodologie

2.1. Kader van de enquête

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau om de twee jaar een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. De eerste nationale enquête liep van 15 maart tot 1 juli 2001 en behandelde de administratieve lasten voor het jaar 2000. De tweede enquête, van 1 juni tot 31 augustus 2003, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2002. De derde enquête, van 1 juni tot 31 augustus 2005, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2004. De vierde enquête, van 1 juni tot 5 september 2007, ging over de administratieve lasten voor 2006. De vijfde enquête, van 1 juni tot 7 september 2009, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2008. De zesde enquête, van 4 mei tot 6 september 2011, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2010. De zevende enquête, van 31 mei tot 3 september 2013, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2012. De achtste enquête, van 29 mei tot 3 september 2015, gaat over de administratieve lasten voor het jaar 2014. Voor alle enquêtes werd dezelfde methodologie angewend.

Een eerste belangrijke bemerking is dat de verkregen resultaten enkel betrekking hebben op de ondernemingen en de zelfstandigen en geen enkele indicatie geven over de administratieve lasten van de burgers. Bovendien omvat de enquête bij de ondernemingen slechts drie categorieën van administratieve lasten, namelijk tewerkstelling, milieu en fiscaliteit. Voor de zelfstandigen³ zijn er slechts twee domeinen opgenomen: milieu en fiscaliteit. Die laatste vormen echter het leeuwendeel van de totale administratieve lasten die op ondernemingen en zelfstandigen wegen. Verder moet worden opgemerkt dat specifieke of eenmalige administratieve lasten, zoals bij de oprichting van een onderneming, hier niet in aanmerking worden genomen⁴. Ten slotte kan op basis van de enquête niet worden bepaald welke overheid aan de oorsprong ligt van de administratieve lasten (de Europese overheid, de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen...).

2.2. De beperkingen om ramingen te maken via een enquête

Een enquête bij een representatief aantal ondernemingen en zelfstandigen is de meest gebruikte methode om de totale kosten van de administratieve lasten te ramen. De resultaten van de enquête worden vervolgens geëxtrapoleerd over het geheel van de economie. Die werkwijze kent zowel voordelen als nadelen die worden samengevat in tabel 1.

---

³ Rekening houdend met het feit dat zelfstandigen in deze studie gedefinieerd worden als personen zonder werknemers, werd hun geen vragenlijst over tewerkstelling toegestuurd.

⁴ Bijlage 1 geeft toelichting bij de precieze inhoud van de administratieve lasten voor elk behandeld regelgevingsdomein.

Tabel 1 Voordelen en nadelen van een raming via een enquête

Voordelen	Nadelen
Wie echt geïnteresseerd is, zal informatie verstrekken. Men beschikt over voldoende antwoordtermijn om eventueel extra inlichtingen te kunnen inwinnen.	De verstrekte informatie is subjectief.
De statistische steekproefmethoden zijn goed gekend.	Het invullen van de vragenlijst is een bijkomende administratieve last.
De procedures kunnen worden gestandaardiseerd, wat de kosten van een terugkerende procedure vermindert.	Er kan een neiging zijn om de resultaten te overschatten omdat het voor de ondernemingen en zelfstandigen moeilijk is om een onderscheid te maken tussen administratieve lasten die opgelegd worden door de overheid en lasten die voortkomen uit het beheer van de onderneming.
De resultaten worden weergegeven met een betrouwbaarheidsinterval.	Marginale administratieve vereenvoudigingen worden niet snel gedetecteerd omdat ondernemingen en zelfstandigen hun mening slechts aanpassen wanneer er grote wijzigingen gebeuren.
Het gebruik van moderne communicatietechnieken is mogelijk. De kosten van dit soort enquêtes liggen beduidend lager dan van de meeste andere onderzoeksmethoden.	Er kunnen afwijkingen in de resultaten sluipen indien enkel die ondernemingen of zelfstandigen antwoorden die hun administratieve verplichtingen het efficiëntst vervullen of indien ondernemingen of zelfstandigen hun administratieve lasten overschatten om zo de druk op het proces van administratieve vereenvoudiging te vergroten.

Ter herinnering, de enquête omvat het geheel van administratieve lasten die op de ondernemingen en zelfstandigen wegen, ongeacht de instantie die verantwoordelijk is voor de administratieve verplichtingen (Europa, de federale overheid, gewesten, gemeenschappen, de provincie of gemeenten).

Het is voor de ondernemingen en zelfstandigen vaak moeilijk een onderscheid te maken tussen de administratieve lasten die voortkomen uit een wettelijke administratieve verplichting en de lasten die voortkomen uit het dagelijks beheer van een onderneming. Zo is een accurate boekhouding noodzakelijk voor goed bedrijfsbeheer, maar ook om te kunnen voldoen aan de fiscale verplichtingen. Het is dus mogelijk dat een onderneming de kosten voor het voeren van een boekhouding als een administratieve last beschouwt. Op dezelfde manier zou de afschaffing van alle administratieve lasten niet leiden tot het verdwijnen van alle administratieve uitgaven bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Zij zullen immers, voor redenen van goed bestuur, bepaalde informatie over hun activiteiten moeten blijven bijwerken. De aldus geraamde kosten van de administratieve lasten omvatten dus een vast deel waaraan de onderneming in ieder geval moet voldoen, ook zonder regelgeving.

Gelet op de hoger vermelde beperkingen, is de raming van de omvang van de administratieve lasten geen exacte becijfering, maar moet die eerder geïnterpreteerd worden als een grootteorde. Zo kan men via die indicator te weten komen of de totale administratieve kosten dichterbij 2% dan bij 5% van het bbp liggen. Samengevat kunnen we dus stellen dat de verkregen resultaten, vooral die uit het kwantitatieve luik, met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden.

2.3. Draagwijdte van de enquête

De enquête is opgesteld voor een populatie van ondernemingen en zelfstandigen die actief waren in België in de loop van het jaar 2014, zoals ze voorkomen in het gegevensbestand van de Algemene Directie Statistiek (ADS - Statistics Belgium)⁵.

De enquête behelst drie grote regelgevingsdomeinen: milieu, tewerkstelling en fiscaliteit.

Er werden dus drie soorten vragenlijsten voorbereid:

- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake fiscaliteit;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake milieu;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake tewerkstelling.

De ondernemingen uit de steekproef hebben één van de drie vragenlijsten ontvangen. De zelfstandigen uit de steekproef ontvingen ofwel de vragenlijst over fiscaliteit, ofwel de vragenlijst over milieu, aangezien een zelfstandige in deze studie per definitie geen werknemers heeft⁶.

2.4. De vragenlijsten

Voor elk van de drie regelgevingsdomeinen omvat elke vragenlijst twee grote luiken: een kwantitatief luik op basis waarvan een monetaire schatting van de administratieve lasten kan worden gemaakt en een kwalitatief luik waarin de mening en de kennis van de ondernemingen en de zelfstandigen over de administratieve lasten aan bod komen. Een voorbeeld van een vragenlijst is weergegeven in bijlage 4.

Het kwantitatieve luik omvat een reeks vragen en op basis van de antwoorden op die vragen kunnen de totale kosten van de administratieve verplichtingen worden berekend. Die totale kosten bestaan uit de som van de interne en de externe kosten. De interne kosten zijn de uren die door het personeel of de zelfstandige besteed worden aan het vervullen van de formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen. De externe kosten omvatten de externe uitgaven die nodig zijn om aan de administratieve verplichtingen te voldoen. De totale kosten in elke vragenlijst worden vervolgens opgeteld en geëxtrapoleerd over de totale populatie van zelfstandigen en ondernemingen⁷.

De kwalitatieve indicatoren zijn ingedeeld in twee categorieën: indicatoren voor de kwaliteit van de regelgeving op zich en indicatoren voor de kwaliteit van de contacten met de administraties die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van de regelgeving. Voor beide categorieën is de vraagstelling dezelfde: de onderneming of de zelfstandige moet zijn mening geven over een aantal stellingen door één van de volgende mogelijkheden aan te kruisen: “volkomen eens”, “min of meer eens”, “eerder niet akkoord”, “helemaal niet akkoord” of “geen mening”.

⁵ De Algemene Directie Statistiek heeft in 2008 haar methodologie voor de samenstelling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen gewijzigd, wat een discontinuïteit veroorzaakt ten opzichte van de populatie uit de voorgaande enquêtes.

⁶ Een onderneming of een zelfstandige kon slechts één vragenlijst ontvangen om zo de druk van de administratieve lasten voor het invullen van de enquête te beperken. De zelfstandigen in bijberoep worden dus niet in aanmerking genomen in deze studie.

⁷ De verschillende stappen worden toegelicht in bijlage 2.

Voor de kwaliteit van de regelgeving gaat het om de volgende stellingen:

- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

Wat de kwaliteit van de contacten met de administraties betreft, gaat het om de volgende stellingen:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een voorziene termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

Een volgende vraag aan de ondernemingen en zelfstandigen betrof hun perceptie over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de voorbije twee jaar (2013 en 2014). Ten slotte werd gepeild naar hun mening over de vereenvoudigingsinitiatieven door een keuze te maken tussen 'U maakt er gebruik van en waardeert ze: veel/enigszins/helemaal niet' en 'U maakt er geen gebruik van'. Er werden zeven vereenvoudigingsinitiatieven ter beoordeling voorgelegd aan de ondernemingen en zelfstandigen: e-ID-CSAM, elektronische facturatie, E-procurement, IRISbox, Waals elektronisch loket, Belcotax-on-web en btw-Intervat.

Er werd voorzien in twee antwoordmogelijkheden: een papieren versie terugsturen in de voorgefrankeerde enveloppe of elektronisch via een hiervoor ontwikkelde website. Ongeveer 52% van de zelfstandigen en 75% van de ondernemingen koos voor de elektronische weg.

2.5. De steekproef

Op basis van een steekproef die representatief is voor de populatie en die opgesteld werd door de Algemene Directie Statistiek hebben niet minder dan 2 844 ondernemingen via de post één van de drie vragenlijsten ontvangen en kregen 4 179 zelfstandigen de vragenlijst over milieu of fiscaliteit.

De steekproef van de ondernemingen werd onderverdeeld in drie grootteklassen (klein, middelgroot en groot) en in twee activiteitscategorïeën (industrie en diensten). De steekproef bij de zelfstandigen werd onderverdeeld in vier activiteitscategorïeën (landbouw, industrie, bouw en diensten).

Zonder rekening te houden met de stratificatie, werd een steekproef opgesteld die representatief is voor de populatie van ondernemingen en zelfstandigen in de drie Belgische gewesten (Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Het antwoordpercentage op de enquête ligt lager dan bij de vorige bevraging⁸: Het globale antwoordpercentage op de enquêtes is 18,5% voor de ondernemingen en 10,9% voor de zelfstandigen.

---

⁸ In tabel 18 worden de antwoordpercentages op de verschillende enquêtes weergegeven. Bijlage 5 bevat een schatting van de non-response-vertekening.

3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de bedrijven

In dit deel worden de resultaten van de enquête voorgesteld die werd gehouden bij een representatieve steekproef van Belgische ondernemingen. Het betreft enerzijds een kwantitatief luik waarin de kosten van de administratieve lasten worden geraamd en anderzijds een kwalitatief luik waarin dieper wordt ingegaan op de perceptie van de kwaliteit van de regelgeving en van de kwaliteit van contact met de bevoegde administratie.

3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

3.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de ondernemingen worden hier gedefinieerd als de kosten van de procedures en de verplichtingen die wegen op de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel aan een externe dienst uitbesteden om de regelgevingen inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling na te leven. Die administratieve kosten worden uitgedrukt in euro en omvatten dus zowel de tijd als de middelen die de onderneming of de externe diensten nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de inlichtingen te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren, alsook om de nodige formulieren in te vullen. Zo omvatten ze bijvoorbeeld de administratieve kosten voor de belastingaangifte, maar de betaling van de belastingen op zich mag niet gezien worden als administratieve lasten. De uitgaven voor de aankoop van materieel of installaties om aan de regelgeving te voldoen, worden ook niet beschouwd als administratieve kosten.

De totale kosten van de administratieve lasten zijn de interne en externe kosten samengeteld. De interne kosten zijn de uren die het personeel besteedt aan het vervullen van de administratieve formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen⁹. De externe kosten omvatten de uitgaven voor een externe dienst die de nodige administratieve formaliteiten voor de onderneming in orde brengt.

De totale kosten, voor elke enquête berekend als de som van de interne en de externe kosten, worden samengeteld om tot het totaal aan kosten van de administratieve lasten te komen. Die totale kosten (dus de som van de drie regelgevingsdomeinen) worden ten slotte geëxtrapoleerd over de totale populatie van ondernemingen, rekening houdend met het aantal ondernemingen in elke klasse van de steekproef (zie bijlage 2 voor meer informatie over het relatieve belang van elke klasse).

De resultaten van de enquête worden ook voorgesteld volgens de grootte van de ondernemingen (klein, middelgroot en groot). Om die resultaten juist te interpreteren, moet er rekening worden gehouden met het relatieve belang van elke grootteklasse in de populatie. In de loop van het jaar 2014 hadden 168 734 ondernemingen 1 tot 9 werknemers, 31 802 ondernemingen tussen 10 en 249 werknemers en 1 322 grote ondernemingen meer dan 249 werknemers.

---

⁹ De berekening gebeurt dus op basis van de eigen uurloonkosten per onderneming.

3.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

De administratieve lasten van de ondernemingen die voortvloeien uit de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu, worden in 2014 geraamd op 5,52 miljard euro, of 1,38% van het bbp. Tabel 2 geeft de opdeling van dat bedrag in interne en externe kosten. Hieruit blijkt dat het aandeel van de interne kosten in de totale kosten iets minder hoog is dan dat van de externe kosten, respectievelijk 45% en 55%.

Tabel 2 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2012

Aantal ondernemingen	Soort kosten	In miljard euro	In % van het bbp
201 858	Totale kosten	5,52	1,38
	(betrouwbaarheidsinterval)	(3,6-7,4)	(0,9-1,9)
	Interne kosten	2,47	0,62
	Externe kosten	3,05	0,76

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op de 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal kleine ondernemingen in de populatie van Belgische ondernemingen¹⁰, vormen de administratieve lasten voor die ondernemingen een belangrijk aandeel van de totale kosten: namelijk 59,6% tegenover 29,8% voor de middelgrote ondernemingen en 10,6% voor de grote ondernemingen.

Uit tabel 3 blijkt dat het aandeel van de interne kosten iets kleiner is dan dat van de externe kosten voor kleine ondernemingen. Het omgekeerde is echter waarneembaar voor de middelgrote en grote ondernemingen.

Tabel 3 Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte en soort kosten
In miljard euro en in %

Grootte	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale lasten	Soort kosten	In miljard euro
Klein	3,29	59,6	Interne kosten	1,25
			Externe kosten	2,05
Middelgroot	1,65	29,8	Interne kosten	0,85
			Externe kosten	0,80
Groot	0,59	10,6	Interne kosten	0,38
			Externe kosten	0,21
Totaal	5,52	100,0	Interne kosten	2,47
			Externe kosten	3,05

Als we de totale kosten opsplitsen per regelgevingsdomein (tabel 4), zien we dat de bepalingen in verband met de fiscale regelgeving het leeuwendeel van de administratieve lasten vormen. Die vaststelling is toe te schrijven aan de belangrijke plaats die dit soort van lasten inneemt voor kleine en

¹⁰ 84% van de Belgische ondernemingen zijn kleine ondernemingen, hier gedefinieerd als ondernemingen met 1 tot 9 werknemers.

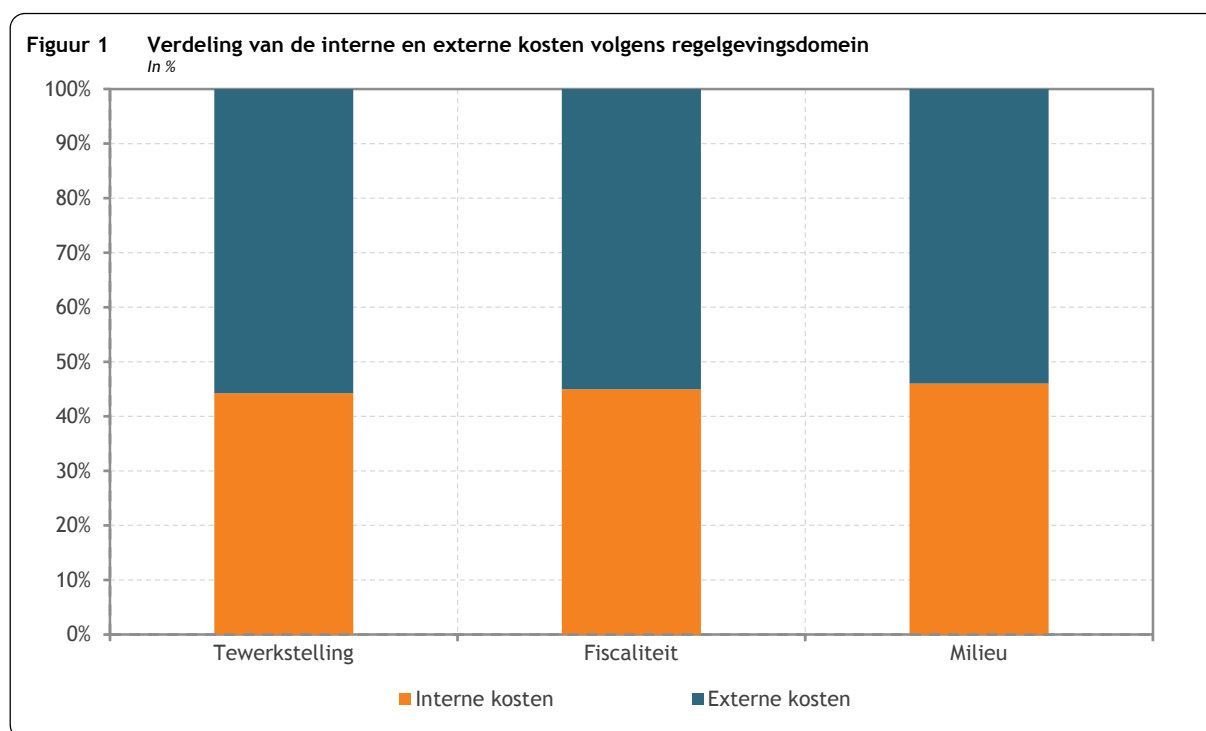
middelgrote ondernemingen, terwijl voor grote ondernemingen de regelgeving inzake tewerkstelling de meeste administratieve lasten met zich meebrengt.

Tabel 4 Verdeling van de totale kosten per regelgeving
In %

Soort regelgeving	In % van de totale kosten
Werkgelegenheid	38,4
Fiscaliteit	54,7
Milieu	6,9

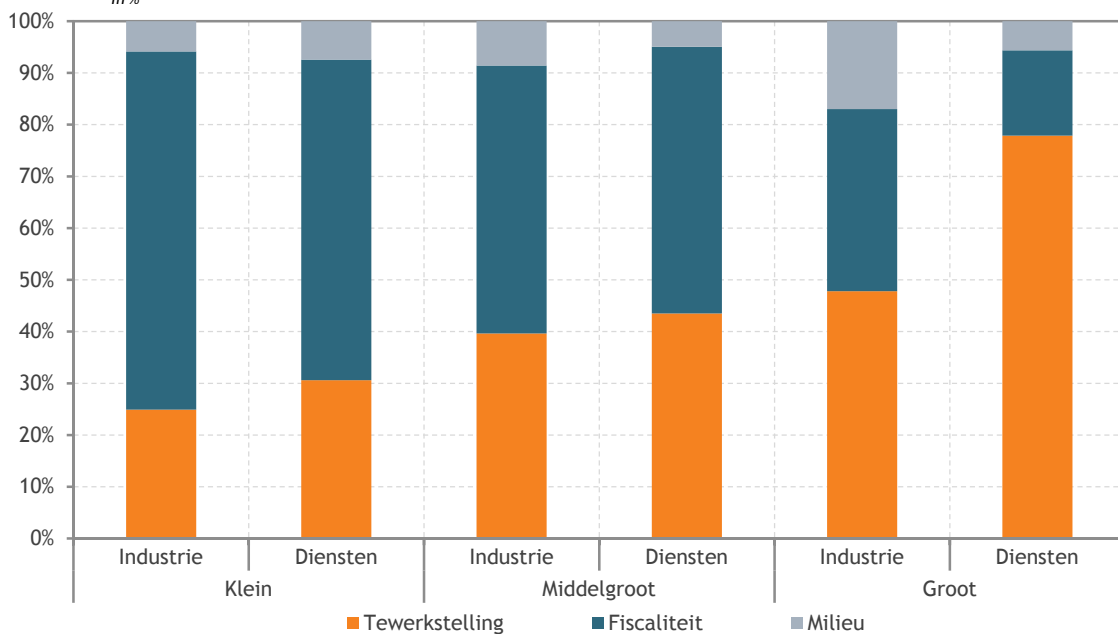
De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Als we de totale kosten opsplitsen in interne en externe kosten per regelgevingsdomein (figuur 1), zien we dat de interne kosten duidelijk een kleiner aandeel hebben in de totale kosten dan de externe kosten voor alle regelgevingsdomeinen. Dit geldt in het bijzonder voor de werkgelegenheid, waar het aandeel van de externe kosten 55,8% van de totale kosten bedraagt.

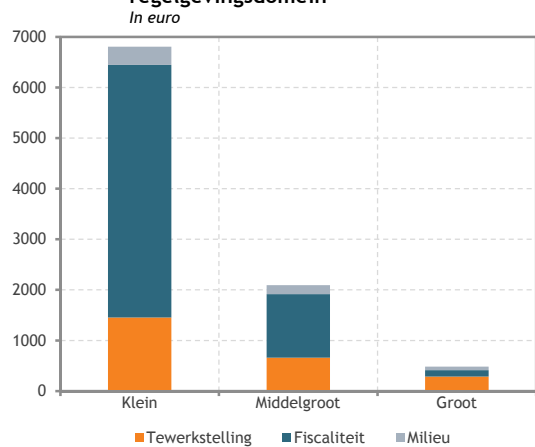
Figuur 2 toont het relatieve belang van elk regelgevingsdomein voor elke ondernemingsgrootte uit de steekproef. De fiscaliteit vormt het grootste onderdeel van de administratieve kosten voor de kleine en middelgrote ondernemingen, ongeacht de activiteitensector, terwijl tewerkstelling het grootste deel van de administratieve lasten voor haar rekening neemt in de grote ondernemingen, ongeacht de aard van de activiteiten maar in het bijzonder in de diensten. Dat komt natuurlijk doordat administratieve lasten inzake tewerkstelling afhankelijk zijn van het aantal werknemers en grote ondernemingen meer mensen tewerkstellen. De milieuregelgeving zorgt relatief gezien voor de minste administratieve lasten, ongeacht de ondernemingsklasse. De administratieve lasten inzake milieu wegen relatief meer door voor grote ondernemingen in de industrie.

Figuur 2 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte
In %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Figuur 3 Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein
In euro

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Wanneer de gemiddelde totale kosten per werknemer bekeken worden volgens ondernemingsgrootte en regelgeving, kunnen we uit figuur 3 duidelijk afleiden dat de administratieve lasten per werknemer het hoogst zijn voor kleine ondernemingen (<10 werknemers). Gelet op het feit dat een deel van de administratieve lasten geen verband houdt met het aantal werknemers en aangezien het aantal personen in dienst lager is voor de kleine ondernemingen dan voor de grote, lijkt het logisch dat de administratieve lasten per werknemer dalen met de grootte van de onderneming.

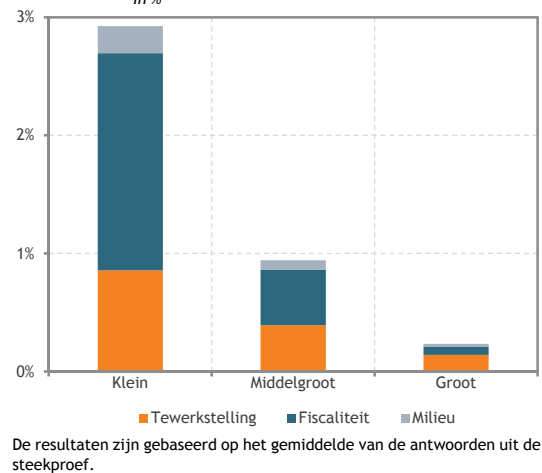
De fiscale regelgeving veroorzaakt de grootste administratieve lasten per werknemer, zowel bij de

kleine als bij de middelgrote ondernemingen. Bij de grote ondernemingen, daarentegen, heeft de tewerkstellingsregelgeving het grootste aandeel in de totale kosten per werknemer.

Het feit dat de kleine ondernemingen in verhouding meer te maken krijgen met administratieve lasten wordt nog duidelijker als de administratieve kosten per werknemer berekend worden per gewerkt uur in plaats van per gepresteerd jaar¹¹. De kosten van de administratieve lasten, zoals ze in de enquête worden aangegeven, zorgen voor bijkomende uurloonkosten van 3,54 euro voor de kleine ondernemingen, van 1,09 euro voor de middelgrote ondernemingen en van 0,25 euro voor de grote ondernemingen.

¹¹ Het gaat om een schatting die gebaseerd is op 1 920 gepresteerde uren per jaar en per werknemer.

Figuur 4 Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein
In %

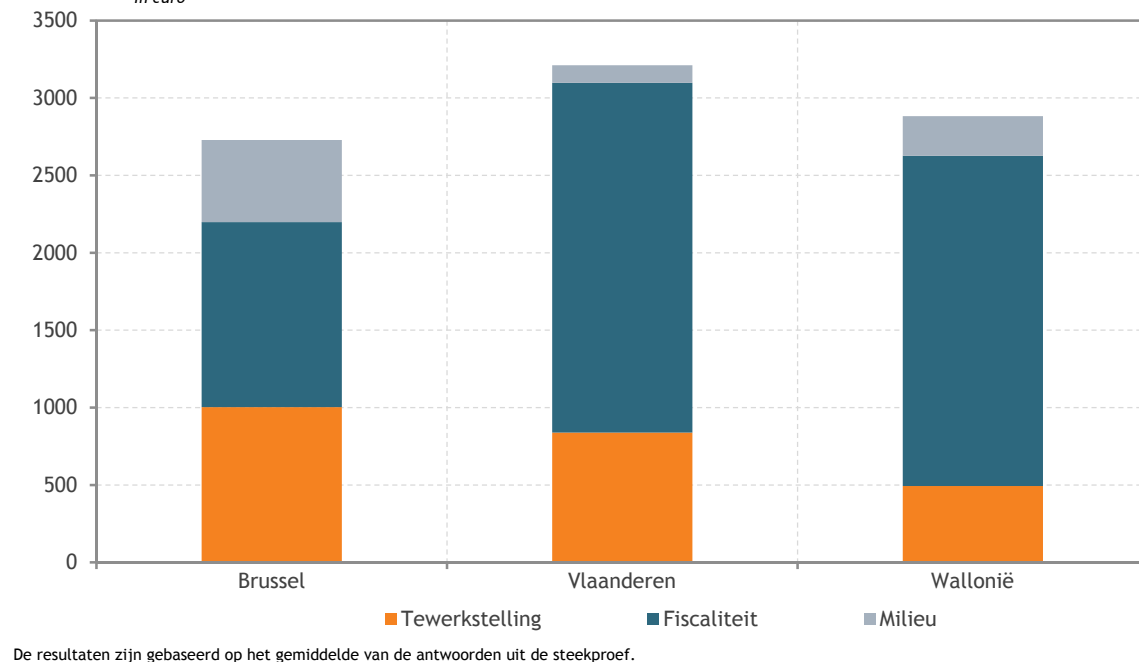
De kleine ondernemingen hebben ook de hoogste administratieve lasten indien die gemeten worden als percentage van de omzet (figuur 4). Ook hier is er een snelle daling van het relatieve gewicht van de administratieve lasten met de ondernemingsgrootte.

Uitgedrukt in percentage van de omzet, vormen de administratieve lasten inzake tewerkstelling het grootste aandeel in de totale administratieve kosten van de grote ondernemingen, terwijl dit de fiscale regelgeving is voor de kleine en middelgrote ondernemingen.

De antwoorden van de ondernemingen kunnen ook per gewest opgedeeld worden, maar die resultaten

moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden¹².

Figuur 5 Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens gewest en regelgevingsdomein
In euro

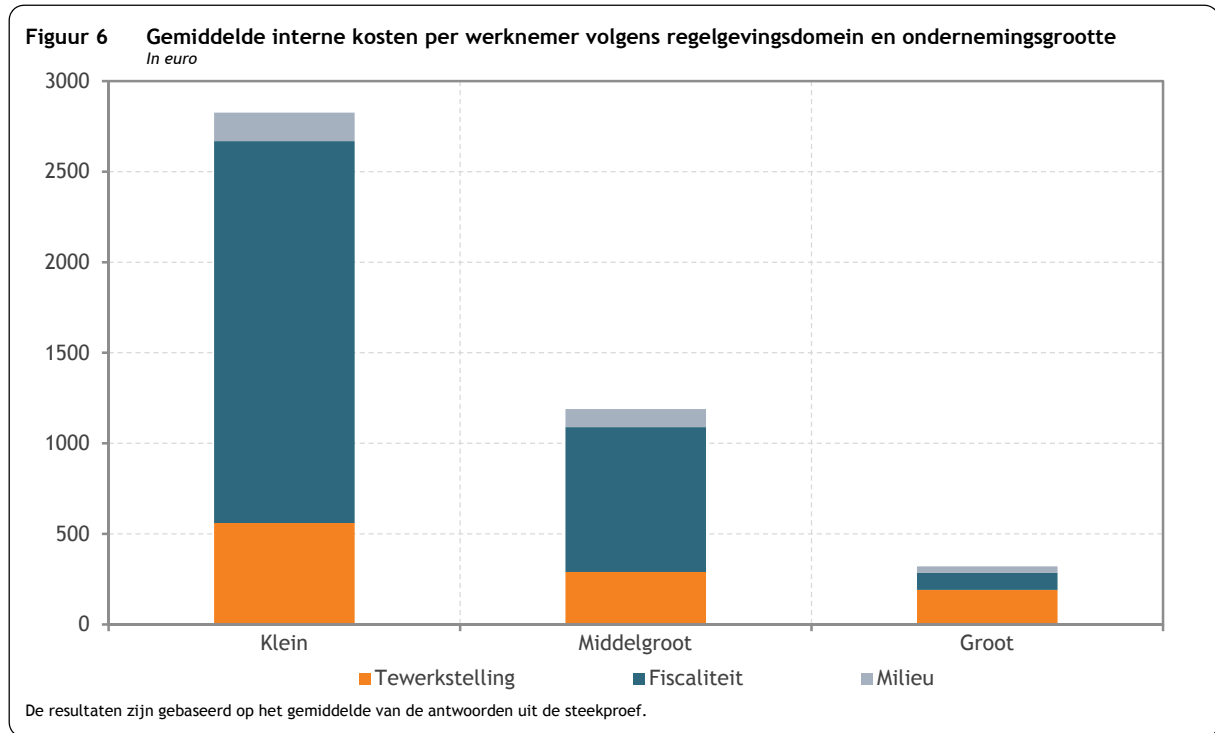

Figuur 5 geeft de verdeling van de gemiddelde totale kosten per werknemer volgens de drie gewesten en per regelgevingsdomein. Daaruit blijkt dat de Vlaamse ondernemingen menen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer te hebben. Voor de Brusselse ondernemingen zouden de gemiddelde kosten per werknemer het laagst zijn. In de drie gewesten zorgt de fiscale regelgeving voor het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer. De administratieve bepalingen inzake milieu zorgen voor het kleinste aandeel in de totale kosten per werknemer. De Brusselse

¹² De opsplitsing van de ondernemingen per gewest gebeurde op basis van de vestigingsplaats van de maatschappelijke zetel. De meeste administratieve lasten worden immers ervaren waar de maatschappelijke zetel gevestigd is.

ondernemingen onderscheiden zich van de ondernemingen uit de twee andere gewesten door een groter aandeel van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving (37% tegenover 26% in Vlaanderen en 17% in Wallonië).

b. De interne kosten

De interne kosten betreffen de loonkosten van het aantal uren die binnen de onderneming worden besteed aan het nakomen van de administratieve verplichtingen. Figuur 6 toont de gemiddelde interne kosten in euro per werknemer voor de verschillende regelgevingsdomeinen en per ondernemingsgrootte. De interne kosten per werknemer zijn duidelijk veel hoger voor de kleine ondernemingen dan voor de overige ondernemingen. Een deel van de administratieve lasten staat immers niet in verhouding tot het aantal werknemers, noch tot de activiteitsgraad, gemeten aan de hand van de omzet.

De fiscale regelgeving zorgt voor het grootste deel van de interne kosten per werknemer bij de kleine en middelgrote ondernemingen. Voor de grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

c. De externe kosten

De externe kosten geven een raming van de jaarlijkse uitgaven die een onderneming besteedt aan externe diensten om haar administratieve verplichtingen na te komen. In tabel 5 worden de externe kosten voor de verschillende grootteklassen van ondernemingen weergegeven in absolute waarde en als percentage van de omzet. In absolute waarde hebben de grote ondernemingen veruit de hoogste externe kosten, maar als de kosten gemeten worden als percentage van de omzet, m.a.w. in relatieve waarde, wegen ze zwaarder op de kleine ondernemingen.

Tabel 5 Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte
In absolute waarde en als percentage van de omzet

	Klein	Middelgroot	Groot
Externe kosten in euro	11 490	30 051	157 562
Externe kosten als % van de omzet	1,62%	0,49%	0,07%
- Tewerkstelling	0,51%	0,25%	0,038%
- Fiscaliteit	1,02%	0,21%	0,025%
- Milieu	0,09%	0,04%	0,008%

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Er kan ook een opsplitsing gemaakt worden van de externe kosten als percentage van de omzet per regelgevingsdomein. Voor de kleine ondernemingen genereert de fiscale regelgeving de grootste externe kosten als percentage van de omzet. Voor de middelgrote en grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

In de enquête werd de ondernemingen ook naar hun mening gevraagd over de evolutie van de totale administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar (2013 en 2014). De resultaten worden voorgesteld in figuur 7.

Onafhankelijk van de grootte, zijn heel weinig ondernemingen uit de steekproef van mening dat de administratieve kosten (aanzienlijk) gedaald zijn tijdens de voorbije twee jaar. Indien geen rekening gehouden wordt met de antwoordmogelijkheid 'geen mening', blijkt dat het percentage dat meent dat er een (aanzienlijke) daling is van de administratieve lasten 1% bedraagt voor de regelgeving inzake milieu en 2% voor de regelgeving inzake fiscaliteit en tewerkstelling.

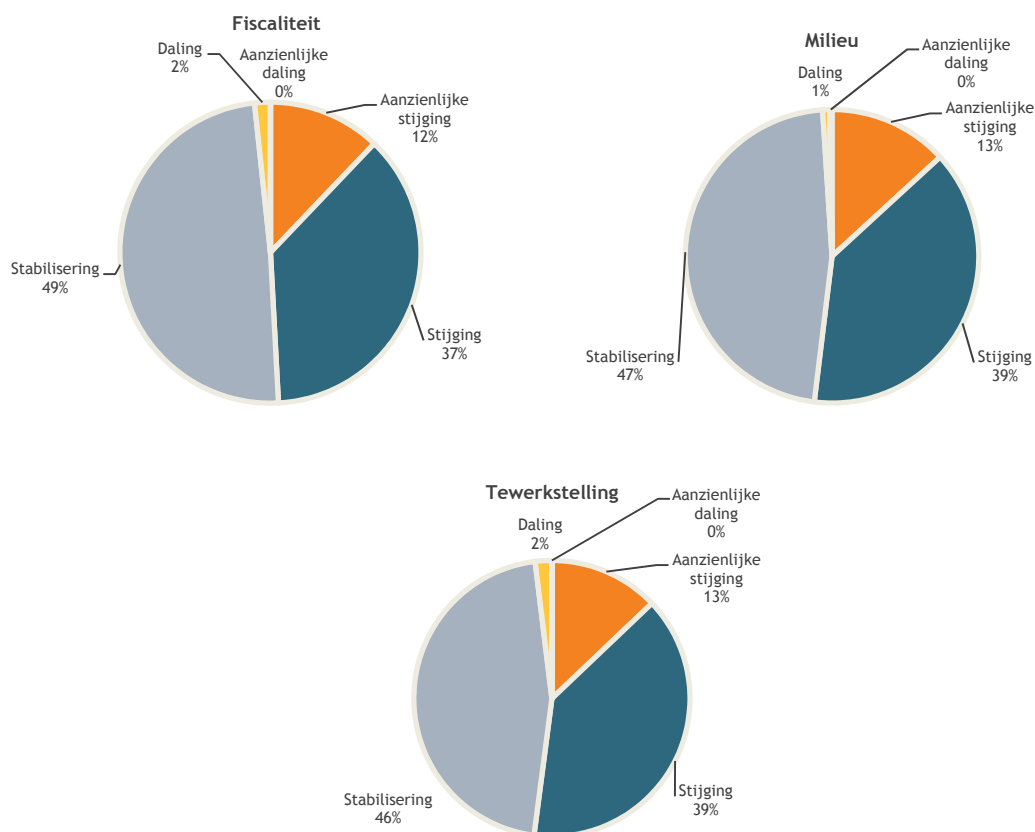
Van de ondernemingen die de enquête beantwoord hebben, vindt 49% dat de lasten ten gevolge van fiscale regelgeving gestabiliseerd zijn gedurende de laatste twee jaar, tegenover respectievelijk 47% en 46% voor de lasten ten gevolge van de regelgeving inzake milieu en tewerkstelling.

Ongeveer de helft van de ondernemingen is de mening toegedaan dat de administratieve lasten sterk tot zeer sterk gestegen zijn in de afgelopen twee jaar. Voor de regelgeving inzake milieu en tewerkstelling is dat net iets meer dan de helft, nl. 52%. Voor de fiscale regelgeving gaat het om 49%.

Die resultaten verschillen niet significant volgens ondernemingsgrootte¹³. Wel ligt voor de drie vormen van regelgeving de waargenomen frequentie van kleine ondernemingen die de lasten omschrijven als aanzienlijk toegenomen relatief hoog, terwijl voor de regelgeving inzake tewerkstelling de waargenomen frequentie van grote ondernemingen die de lasten omschrijven als aanzienlijk toegenomen relatief laag ligt.

¹³ De chi-kwadraattoets levert immers p-waardes van 0,378 voor de lasten inzake tewerkstelling, 0,426 voor de lasten inzake fiscaliteit en 0,478 voor de lasten inzake milieuregelgeving. De testresultaten voor de kwalitatieve variabelen zijn op aanvraag beschikbaar bij de auteurs.

Figuur 7 Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein

Tabel 6 toont de mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten in de drie gewesten: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaams Gewest en het Waals Gewest.

Tabel 6 Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest

	Tewerkstelling			Fiscaliteit			Milieu		
	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	20%	11%	17%	14%	11%	15%	28%	11%	13%
Gestegen	39%	41%	34%	36%	40%	28%	25%	39%	44%
Ongewijzigd	39%	47%	47%	48%	48%	55%	45%	49%	42%
Gedaald	2%	2%	2%	2%	2%	1%	3%	1%	0%
Aanzienlijk gedaald	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%

Opmerking: bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid "geen antwoord".

Voor de beleidsdomeinen tewerkstelling en fiscaliteit worden er geen significante verschillen waargenomen tussen de gewesten, ondanks enkele suggestieve afwijkingen van het nationale patroon: een relatief hoger percentage Brusselse ondernemingen vindt dat de lasten inzake tewerkstelling (aanzienlijk) gestegen zijn (59%) en een relatief lager percentage Waalse ondernemingen is de mening toegedaan dat de lasten ten gevolge van fiscale regelgeving (aanzienlijk) toegenomen zijn (43%). Voor het beleidsdomein milieu treedt er echter wel een significant verschil op¹⁴: dit verschil is te herleiden tot

¹⁴ De p-waarde van de Pearson chi-kwadraattoets bedraagt 0,037.

het hoger aantal Brusselse ondernemingen dat de lasten ten gevolge van de milieuregelgeving aanzienlijk ziet stijgen, relatief ten opzichte van hun Vlaamse en Waalse evenknieën. Desalniettemin is het aantal ondernemingen dat de lasten van de milieuregelgeving ziet dalen of stabiliseren vergelijkbaar in de drie gewesten. Van alle ondernemingen die de lasten inzake milieu zien stijgen, geven de Brusselse ondernemingen dus significant vaker aan dat deze lasten aanzienlijk zijn toegenomen.

3.2. De kwaliteit van de regelgeving

3.2.1. Beschrijving

De kwantitatieve evaluatie van de administratieve lasten is slechts één van de aspecten van het proces van administratieve vereenvoudiging. In dit onderzoek is het ook belangrijk de mening van de ondernemingen te kennen over de kwaliteit van de regelgeving op zich en over de kwaliteit van de contacten met de administratie die met de toepassing ervan belast is.

Daartoe werden in de enquête een aantal uitspraken over de kwaliteit van de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu voorgelegd aan de ondernemingen. De ondernemingen konden aanduiden of zij het 'volkomen eens', 'min of meer eens', 'eerder niet eens' of 'volkomen oneens' waren met de stelling. 'Geen mening' was ook een antwoordmogelijkheid.

Ter herinnering vermelden we hier de stellingen met betrekking tot de kwaliteit van de regelgeving:

- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

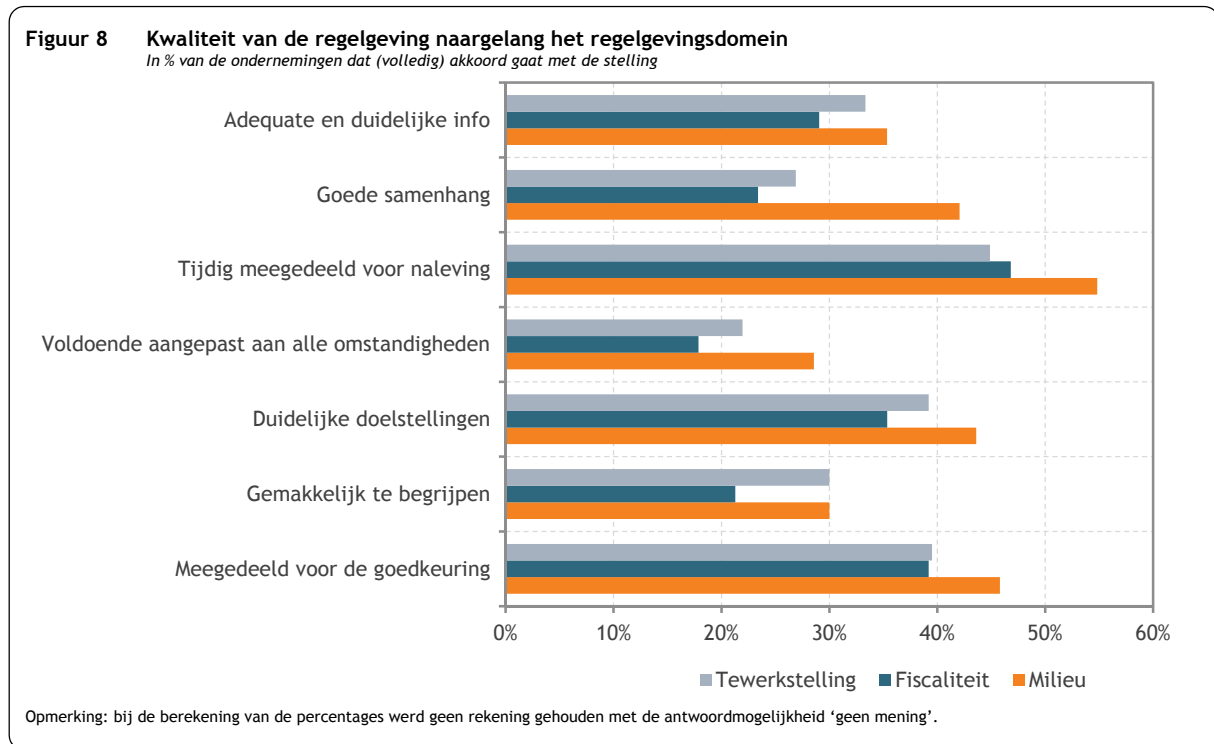
3.2.2. Resultaten

Figuur 8 geeft een samenvatting van de resultaten. Geen enkele stelling kan op bijval rekenen van de helft van de ondernemingen die geantwoord hebben, met de uitzondering van het tijdig meedelen van de milieuregelgeving. Relatief beschouwd gaan ondernemingen het meest akkoord met de stellingen die betrekking hebben op de openbaarheid die aan de regelgevingen wordt gegeven. Concreet gaat het om de volgende stellingen: 'de regelgevingen worden tijdig meegedeeld aan de onderneming zodat ze kunnen worden nageleefd', 'ze worden meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd' en 'de doelstellingen van de regelgevingen zijn duidelijk'. Van de milieuregelgeving wordt bovendien vaker geantwoord dat ze een goede samenhang vertoont.

De ondernemingen blijken het minst gewonnen voor de uitspraak dat de regelgevingen voldoende zijn aangepast aan alle situaties, en dit voor de drie regelgevingsdomeinen. Het tweede punt van kritiek op de regelgeving betreft moeilijkheden bij het begrijpen ervan, weer ongeacht het beschouwde domein. Het

gebrek aan coherentie tussen de regelgevingen vormt een derde pijnpunt voor zowel tewerkstelling als fiscaliteit.

Globaal genomen lijkt de kwaliteit van de milieuregelgeving het hoogst, aangezien ze het vaakst positief werd beoordeeld en lijkt die van de fiscale regelgeving het meest problematisch, aangezien dat domein het slechtst scoorde voor alle stellingen behalve een.

De meningen over de kwaliteit van de regelgeving verschillen nauwelijks naargelang de grootte van de onderneming. Er treden slechts 2 significante verschillen op. Ten eerste gaan middelgrote ondernemingen minder vaak akkoord (32%) met de stelling dat de milieuregelgeving wordt meegedeeld voor goedkeuring dan kleine of grote ondernemingen (respectievelijk 52% en 58%). Ten tweede neemt het percentage voorstanders van de stelling dat de regelgeving inzake tewerkstelling voldoende is aangepast aan alle omstandigheden af met de grootte van de onderneming: het bedraagt nog 36% voor kleine ondernemingen tegenover slechts 19% voor middelgrote en 12% voor grote ondernemingen.

Ook tussen de drie gewesten zijn er een aantal significante verschillen vast te stellen, vooral met betrekking tot de milieuregelgeving. Zo wordt in Brussel vaker akkoord gegaan met de stelling dat de regelgeving wordt meegedeeld voor goedkeuring (73% tegenover 48% in Vlaanderen en 28% in Wallonië), en met de stelling dat ze gemakkelijk te begrijpen is (59% tegenover 29% in Vlaanderen en 19% in Wallonië). Met de stelling dat de milieuregelgeving voldoende is aangepast aan alle omstandigheden gaan dan weer significant meer Vlaamse dan Brusselse of Waalse ondernemingen akkoord: 36% tegenover 21% en 12%.

De data leveren, in mindere mate, bewijs voor enkele bijkomende verschillen. Zo vinden Waalse ondernemingen vaker dat de regelgeving in verband met tewerkstelling tijdig wordt meegedeeld (68%

tegenover 43% in Vlaanderen en 40% in Brussel) en dat de fiscale regelgeving gepaard gaat met adequate en duidelijke informatie (44% tegenover 25% in Vlaanderen en Brussel). Bovendien vinden minder Vlaamse ondernemingen dat regelgevingen inzake tewerkstelling worden meegedeeld voor ze worden goedgekeurd (33% tegenover 52% in Wallonië en 57% in Brussel).

3.3. De kwaliteit van de administratie

3.3.1. Beschrijving

In het kader van het kwalitatieve luik in de enquête, werd de mening van de ondernemingen gevraagd over de kwaliteit van hun contacten met de administraties die belast zijn met de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu. Op basis hiervan werden ook hier een aantal stellingen geformuleerd. De ondernemingen konden het volgende aankruisen: 'volkomen eens', 'min of meer eens', 'eerder niet akkoord' of 'volkomen oneens'. Ze konden ook de mogelijkheid 'geen mening' aankruisen.

Ter herinnering, de volgende stellingen werden daaromtrent geformuleerd:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een voorziene termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

3.3.2. Resultaten

Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein, zijn de ondernemingen doorgaans duidelijk meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de regelgeving zelf (figuur 9). In de milieuregelgeving lijkt de kwaliteit van de contacten met de administratie het hoogst, aangezien voor dat domein de meeste stellingen bevestigd worden door de ondernemingen. De kwaliteit van de contacten met de administratie lijkt het meest problematisch voor de tewerkstellingsregelgeving, waarvoor 6 van de 7 stellingen de laagste score krijgen van alle drie de onderzochte regelgevingsdomeinen.

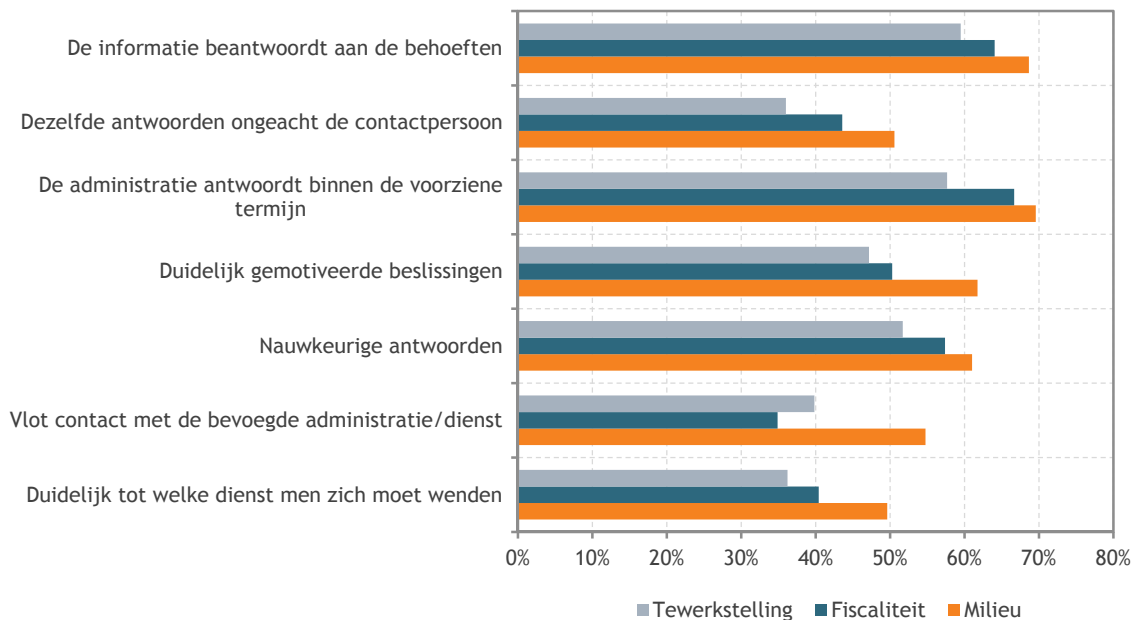
Volgens een meerderheid van de ondernemingen verstrekken de administraties informatie die aan hun behoeften voldoet en wordt deze informatie binnen de voorziene termijn aangeleverd. Dat geldt vooral voor het domein milieu, waar resp. 69% en 70% instemmen, maar ook voor de domeinen fiscaliteit (64% resp. 67%) en tewerkstelling (59% resp. 58%). Meer dan 60% van de ondernemingen zijn bovendien van mening dat wat betreft het domein milieu beslissingen van de administratie duidelijk gemotiveerd worden en dat de administratie duidelijke antwoorden verschaft.

De ondernemingen tonen zich echter kritischer, vooral voor de domeinen fiscaliteit en tewerkstelling, als het gaat om de mate waarin het contact met de bevoegde dienst vlot verloopt (35% resp. 40%) en om de mate waarin het duidelijk is tot welke dienst men zich moet wenden (40% resp. 36%).

Globaliter is er geen verband tussen ondernemingsgrootte en tevredenheid over de administraties. Wat de fiscale administratie betreft, zijn middelgrote ondernemingen wel meer tevreden over de nauwkeurigheid van de antwoorden (69%) dan kleine (46%) of grote ondernemingen (51%). De data suggereren ook dat middelgrote ondernemingen vaker vinden dat de antwoorden van de fiscale administratie consistent zijn (54%) dan kleine of grote ondernemingen (35%). Verder zijn kleine ondernemingen op het gebied van tewerkstelling beduidend vaker tevreden over de consistentie van de antwoorden (59%) dan middelgrote (27%) of grote (28%) ondernemingen.

Ook tussen de gewesten zijn er enkele significante verschillen, vooral wat betreft de milieuadministratie. Waalse ondernemingen gaan beduidend minder akkoord met de stellingen dat de bevoegde milieudiensten gemakkelijk te contacteren zijn of dat ze nauwkeurige antwoorden verschaffen. De data suggereren bovendien hetzelfde wat betreft de uitspraak dat het gemakkelijk te achterhalen is tot welke dienst men zich moet wenden. Het percentage ondernemingen dat akkoord gaat met deze drie stellingen bedraagt in Wallonië respectievelijk 23%, 36% en 30%, tegenover telkens rond de 60% in Vlaanderen en Brussel. De data suggereren verder dat Brusselse ondernemingen minder vaak akkoord gaan met de uitspraak dat de administratieve beslissingen inzake tewerkstelling duidelijk gemotiveerd zijn (17%) dan hun Vlaamse (51%) en Waalse (50%) tegenhangers.

Figuur 9 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

De ondernemingen werden tevens bevraagd over hun gebruik en waardering van zeven vereenvoudigingsinitiatieven:

- gebruik van de e-ID-CSAM;
- elektronische facturatie;
- e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten;
- Irisbox;
- digitaal loket van de Waalse overheid;
- Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing
- digitaal neerleggen van btw-Intervat

Voor elk van die initiatieven werd gevraagd of de onderneming er al dan niet gebruik van maakt en, zo ja, hoe ze het initiatief waardeert. Daarbij kon de onderneming kiezen tussen de mogelijkheden 'veel', 'enigszins' en 'helemaal niet'.

Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing en het digitaal neerleggen van btw-Intervat zijn duidelijk het populairst, maar ook de e-ID-CSAM en de elektronische facturatie worden gebruikt door meer dan de helft van de respondenten. E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten zijn minder populair. De digitale loketten van de gewesten worden het minst gebruikt.

Tabel 7 Gebruik van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Klein	Gemiddelde	Groot
Gebruik van de e-ID-CSAM	52,2	49,3	49,8	59,3
Elektronische facturatie	57,1	45,8	60,6	63,5
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	32,1	23,8	35,3	35,8
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	32,7	46,7	16,7	36,8
Digitaal loket van de Waalse overheid	31,4	30,8	34,1	27,3
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	64,2	56,2	62,6	75,8
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	81,6	78,2	87,7	75,0

Tabel 7 geeft blijk van een schaafeffect in het gebruik van de voorgestelde vereenvoudigingen. Met uitzondering van de digitale loketten van de gewesten en de e-ID-CSAM doet de grootte van de onderneming het gebruik beduidend stijgen: grote ondernemingen maken er meer gebruik van dan de middelgrote ondernemingen, die dat op hun beurt weer meer doen dan de kleine ondernemingen.

Die hiërarchie op nationaal niveau geldt ook binnen elk van de drie gewesten. “Belgotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing” blijkt wel beduidend meer in zwang onder Brusselse (79%) en Waalse (71%) ondernemingen dan onder Vlaamse (60%).

De waardering door de ondernemingen die gebruik maken van de vereenvoudigingsinitiatieven varieert volgens project. Het digitaal neerleggen van de btw-Intervat kan de meeste ondernemingen bekoren (66%), op enige afstand gevolgd door Belcotax-on-web (44%) en de e-ID-CSAM (36%). Anderzijds worden de digitale loketten van het Brusselse en het Waalse gewest minder gesmaakt: 35 resp. 27% van de gebruikers kan deze vereenvoudigingen helemaal niet waarderen.

Tabel 8 Waardering van de zeven vereenvoudigingen
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
Gebruik van de e-ID-CSAM	36,3	51,1	12,6
Elektronische facturatie	31,6	53,0	15,4
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	22,5	58,8	18,8
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	17,6	47,0	35,3
Digitaal loket van de Waalse overheid	12,1	60,6	27,3
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	43,9	48,3	7,8
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	66,3	29,0	4,7

Er zijn eveneens significante schaafeffecten zichtbaar in de waardering die de ondernemingen toekennen aan de voorgelegde vereenvoudigingen (zie ook tabel 9). Zo wordt de waardering voor elektronische facturatie groter naargelang de grootte van de onderneming. Ook de waardering voor e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten hangt af van de schaal: beduidend meer middelgrote ondernemingen (29%) beoordelen deze toepassing positief, beduidend meer kleine ondernemingen (37%) negatief.

Tabel 9 Waardering van de zeven vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
Klein			
Gebruik van de e-ID-CSAM	38,4	45,2	16,4
Elektronische facturatie	22,7	54,5	22,7
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	17,1	45,7	37,1
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	28,6	57,1	14,3
Digitaal loket van de Waalse overheid	8,33	41,7	50,0
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	43,9	47,6	8,5
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	60,9	34,8	4,3
Middelgroot			
Gebruik van de e-ID-CSAM	33,0	55,0	11,9
Elektronische facturatie	31,8	50,8	17,4
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	28,6	58,4	13,0
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	0,0	66,7	33,3
Digitaal loket van de Waalse overheid	20,0	60,0	20,0
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	41,6	50,4	8,0
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	72,0	22,8	5,2
Groot			
Gebruik van de e-ID-CSAM	38,8	51,3	10,0
Elektronische facturatie	37,9	55,2	6,9
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	16,7	68,8	14,6
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	14,3	28,6	57,1
Digitaal loket van de Waalse overheid	0,0	100,0	0,0
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	47,0	46,0	7,0
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	61,6	34,3	4,0

Ook op het regionale niveau zijn er enkele significante verschillen. De waardering voor e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten verschilt tussen de gewesten. Beduidend minder Vlaamse ondernemingen (19%) beoordelen deze toepassing uitgesproken positief dan Brusselse (29%) of Waalse (30%) ondernemingen. Anderzijds beoordelen meer Waalse ondernemingen (35%) de toepassing uitgesproken negatief dan Vlaamse (15%) of Brusselse (10%) ondernemingen. Ook Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing wordt verschillend geëvalueerd in de drie gewesten. Zo zijn beduidend meer Waalse ondernemingen (57%) uitgesproken positief over deze vereenvoudiging dan Brusselse (39%) of Vlaamse (40%) ondernemingen.

3.5. Besluit

Uit de enquête, en dus volgens de ondernemingen zelf, blijkt dat de administratieve lasten van de Belgische ondernemingen in 2014 oplopen tot 5,52 miljard euro, of 1,38% van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de kleine ondernemingen. De externe kosten genereren het grootste deel van de totale kosten (0,76% van het bbp tegenover 0,62% van het bbp voor de interne kosten).

Van de drie beschouwde regelgevingsdomeinen, genereert de fiscale regelgeving het grootste deel van de totale administratieve kosten en de milieuregelgeving het kleinste deel.

De kleine ondernemingen hebben ook ruimschoots de hoogste gemiddelde kosten van de administratieve lasten per werknemer en als percentage van de omzet. Het hoofdbestanddeel zijn de kosten van de administratieve formaliteiten inzake fiscaliteit. Bij de middelgrote ondernemingen vloeit het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer ook voort uit de fiscale regelgeving. Bij de grote ondernemingen zijn de gemiddelde kosten per werknemer voornamelijk het gevolg van de administratieve verplichtingen inzake tewerkstelling.

De Vlaamse ondernemingen stellen dat ze gemiddeld de hoogste kosten per werknemer hebben en de Brusselse ondernemingen verklaren dat ze de laagste gemiddelde kosten per werknemer hebben. In de drie gewesten genereert de fiscale regelgeving het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer en de milieuregelgeving het kleinste deel. De Brusselse ondernemingen onderscheiden zich van de ondernemingen uit de twee andere gewesten door een groter aandeel van de gemiddelde kosten per werknemer die gegenereerd worden door de tewerkstellingsregelgeving.

Ongeacht de ondernemingsgrootte, vinden de ondernemingen doorgaans dat de administratieve lasten de voorbije twee jaar (fors) gestegen zijn. Voor de regelgeving inzake milieu en tewerkstelling is dat aantal net iets meer dan de helft (52%), voor de regelgeving inzake fiscaliteit net iets minder dan de helft (48%). De resultaten voor fiscaliteit en tewerkstelling verschillend niet significant per gewest. In Brussel vinden beduidend meer ondernemingen dat de lasten inzake milieuregelgeving aanzienlijk toegenomen zijn gedurende 2013 en 2014.

Op kwalitatief niveau lijken de ondernemingen meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de regelgeving zelf.

De ondernemingen zijn vrij tevreden over de openbaarheid van de regelgevingen. Ze zijn het meest kritisch over het feit dat de regelgeving onvoldoende is aangepast aan de omstandigheden, over de

moeilijke verstaanbaarheid en, ten slotte, over het gebrek aan coherentie tussen de regelgevingen binnen de domeinen van fiscaliteit en tewerkstelling. Globaal genomen blijkt de kwaliteit van de milieuregelgeving de hoogste en die van de fiscale regelgeving de laagste.

Des te groter de onderneming, des te minder ze overtuigd is dat de regelgeving inzake tewerkstelling voldoende is aangepast aan alle omstandigheden. Middelgrote ondernemingen vinden beduidend minder dat de milieuregelgeving wordt meegedeeld voor de goedkeuring. In Brussel wordt de verstaanbaarheid van de milieuregelgeving en het meedelen ervan voor de goedkeuring positiever beoordeeld dan in de andere gewesten.

Wat het contact met de administratie betreft, meent de meerderheid van de ondernemingen dat de door de administratie geleverde informatie beantwoordt aan de behoefte en dat de antwoorden binnen voorziene termijn worden verstrekt, vooral op het gebied van milieuregelgeving. De ondernemingen tonen zich echter kritischer ten aanzien van de vlotheid van het contact met de bevoegde diensten, vooral op het gebied van tewerkstelling en fiscaliteit. Problematisch blijken ook het gemakkelijk kunnen achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden en de consistentie van de antwoorden, opnieuw vooral voor de eerder aangehaalde twee domeinen.

Middelgrote ondernemingen beoordelen de nauwkeurigheid van de antwoorden door de fiscale administraties vaker als positief, terwijl grote en middelgrote ondernemingen beduidend minder vaak de consistentie van antwoorden door de administratie op het gebied van tewerkstelling als positief bestempelen. Waalse ondernemingen laten zich dan weer minder vaak positief uit over de nauwkeurigheid van de antwoorden en de vlotheid van het contact van de milieuadministratie.

Wat de zeven vereenvoudigingen betreft, worden Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing en het digitaal neerleggen van btw-Intervat het vaakst gebruikt, en deze toepassingen worden ook het meest gewaardeerd. Behalve de e-ID-CSAM en de digitale loketten van de regionale overheden neemt de kans op het gebruik van de toepassingen toe naargelang de grootte van de onderneming. Belgotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing worden relatief minder gebruikt door Vlaamse ondernemingen.

4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen

Op basis van de enquête die plaatsvond bij een representatief deel van de Belgische zelfstandigen werd een raming gemaakt van hun administratieve lasten in 2014. Er is opnieuw een opsplitsing gemaakt met een kwantitatief luik, waarin de kosten van de administratieve lasten aan bod komen, en een kwalitatief luik, waarin de mening van de zelfstandigen over de kwaliteit van de regelgeving, over de contacten met de bevoegde administratie en over de vereenvoudigingsinitiatieven besproken worden.

4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

4.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden in deze studie omschreven als de totale kosten gekoppeld aan de procedures en verplichtingen die de zelfstandigen zelf voor hun rekening nemen of uitbesteden aan externe diensten, om al hun administratieve verplichtingen op het vlak van fiscale en milieuregelgevingen te vervullen. De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden op dezelfde manier berekend en gedefinieerd als bij de ondernemingen, met het verschil dat het bij de ondernemingen om drie regelgevingsdomeinen gaat (fiscaliteit, milieu en tewerkstelling) en bij de zelfstandigen om slechts twee domeinen (fiscaliteit en milieu). Dat verschil is logisch aangezien een zelfstandige in dit onderzoek per definitie geen werknemers heeft en in principe ook geen administratieve verplichtingen inzake tewerkstelling moet nakomen.

4.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

Tabel 10 geeft de resultaten van de raming van de totale kosten van de administratieve lasten inzake de fiscale en de milieuregelgeving voor de zelfstandigen in België, alsook de opsplitsing van de totale kosten in interne en externe kosten. Op basis van de enquête worden de administratieve lasten voor de zelfstandigen in het jaar 2014 geraamd op 1,12 miljard euro, of 0,28% van het bbp. Die totale kosten zijn voor 68% interne kosten en voor 32% externe kosten.

Tabel 10 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2012

Aantal zelfstandigen	Soort kosten	In miljard euro	In % van het bbp
408 450	Totale kosten	1,12	0,28
	(betrouwbaarheidsinterval)	(0,84-1,41)	(0,21-0,35)
	Interne kosten	0,77	0,19
	Externe kosten	0,36	0,09

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal zelfstandigen in de dienstensector¹⁵, neemt deze sector ook het grootste deel van de totale kosten van de administratieve lasten voor zijn rekening (78%). De zelfstandige landbouwers betalen 11% van het totaal aan administratieve kosten en 7% valt ten laste van de zelfstandigen uit de bouwsector. Tot slot dragen de zelfstandigen uit de industriële sector slechts 4% van de totale administratieve lasten, aangezien zij de kleinste groep zijn in de zelfstandigenpopulatie. De interne en externe kosten dragen bijna in dezelfde mate bij tot de totale kosten in alle categorieën van zelfstandigen, met uitzondering van de zelfstandigen uit de dienstensector waar de interne kosten beduidend hoger liggen dan de externe kosten.

Tabel 11 Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten

Sector	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale kosten	Soort kosten	In miljard euro
Landbouw, visserij	0,12	10,6	Interne kosten	0,06
			Externe kosten	0,06
Industrie	0,04	3,9	Interne kosten	0,03
			Externe kosten	0,02
Bouwnijverheid	0,08	7,0	Interne kosten	0,04
			Externe kosten	0,04
Diensten	0,88	78,4	Interne kosten	0,63
			Externe kosten	0,25

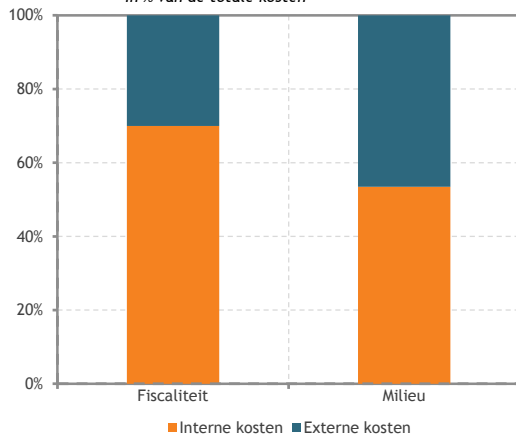
De opsplitsing van de totale kosten naargelang het regelgevingsdomein (tabel 12) toont duidelijk dat de administratieve lasten die voortvloeien uit de fiscale regelgeving veel zwaarder zijn dan die als gevolg van de milieuregelgeving. Die laatste vertegenwoordigen slechts 10% van de totale kosten van de administratieve procedures.

Tabel 12 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein
In %

Regelgeving	In % van de totale kosten
Fiscaliteit	90
Milieu	10

¹⁵ 77% van de totale populatie bevindt zich in de dienstensector, 11% in de bouwsector, 9% in de landbouwsector en 4% in de industrie.

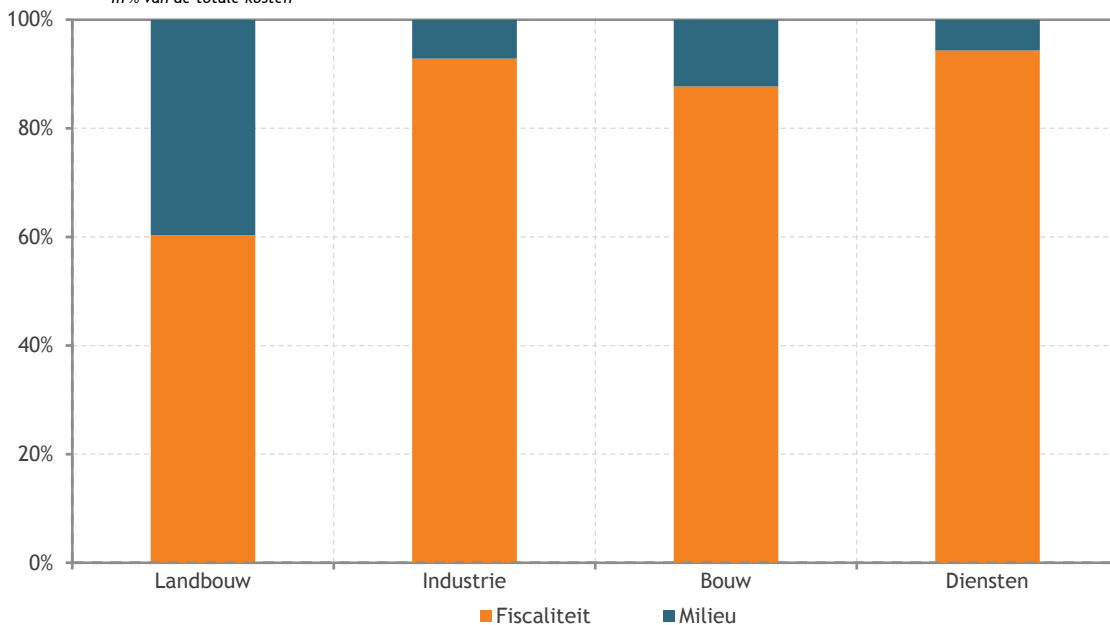
Figuur 10 Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein
In % van de totale kosten

De verdeling van de totale kosten in interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein (figuur 10) wijst op een verschil naargelang het beschouwde domein. De kosten van de externe diensten die nodig zijn om te voldoen aan de administratieve vereisten vertegenwoordigen een belangrijker deel van de totale kosten in het milieudomein dan in het fiscaal domein (30%).

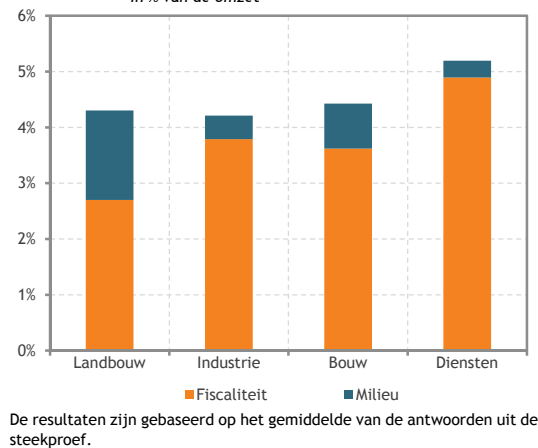
Figuur 11 toont het relatieve belang van de twee regelgevingsdomeinen voor elke klasse uit de steekproef. De administratieve lasten voor de fiscale regelgeving zijn duidelijk groter dan de administratieve kosten die gegenereerd worden bij het naleven van de milieuregelgeving. Dat geldt voor alle sectoren. In de landbouwsector liggen de kosten van de administratieve lasten ten gevolge van de milieuregelgeving echter veel hoger dan in de andere sectoren: 40% van de totale kosten voor de landbouwsector, tegenover 12% voor de bouwnijverheid, 7% voor de industrie 6% voor de diensten.

Figuur 11 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en activiteitensector
In % van de totale kosten

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

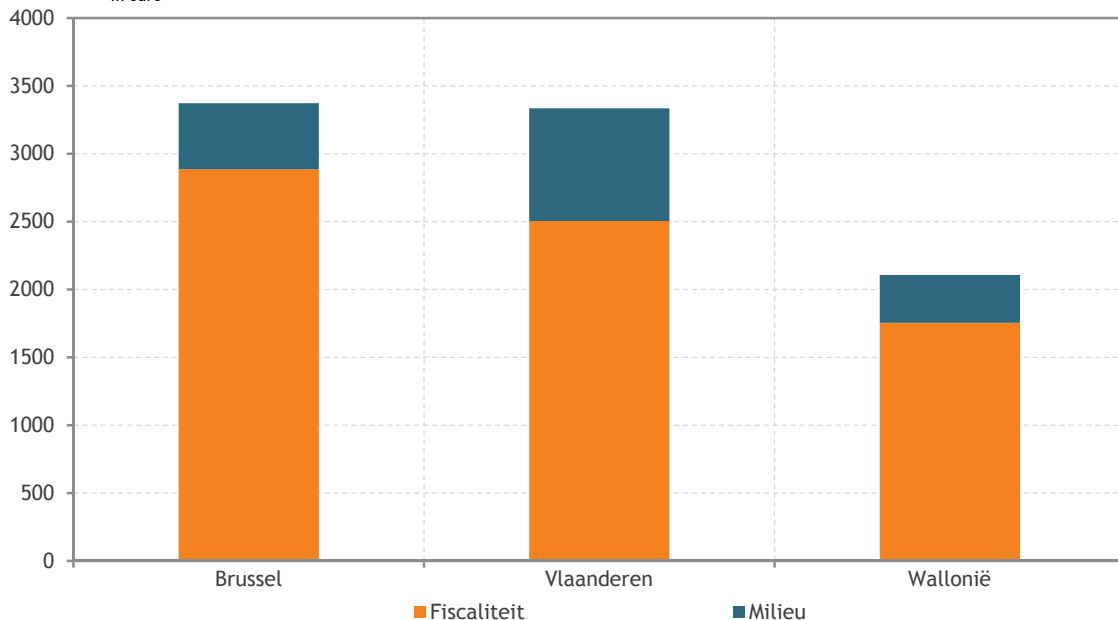
Figuur 12 Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens regelgevingsdomein en activiteitssector
In % van de omzet

De zelfstandigen uit de dienstensector hebben de hoogste gemiddelde kosten, gemeten in percentage van de omzet (figuur 12). Die kosten zijn voornamelijk een gevolg van de fiscale administratieve lasten. Daartegenover hebben de zelfstandigen uit de industrie de laagste gemiddelde kosten in percentage van de omzet (4,2%), op de voet gevolgd door de zelfstandigen uit de landbouw (4,3%). Voor die laatste liggen de kosten van de administratieve lasten in percentage van de omzet gegenereerd door de milieuregelgeving hoger dan voor de zelfstandigen uit de andere activiteitensectoren.

Voor de ondernemingen werd een gemiddelde kostprijs per werknemer berekend en voorgesteld in figuur 3. Uit de berekening blijkt dat bij een kleine onderneming de gemiddelde kosten per werknemer 6 805 euro bedragen. De gemiddelde kosten per werknemer stemmen overeen met de gemiddelde totale kosten bij de zelfstandigen aangezien de zelfstandigen geen werknemers hebben. Die gemiddelde kosten liggen lager dan die van de kleine ondernemingen voor alle categorieën. Ze bedragen 3 475 euro voor de zelfstandigen uit de landbouw, tegenover 2 992 euro voor de zelfstandigen uit de industrie, 2 864 euro voor de zelfstandigen uit de dienstensector en 1 848 euro voor de zelfstandigen uit de bouwnijverheid.

Figuur 13 Gemiddelde totale kosten volgens regelgevingsdomein en gewest
In euro

Figuur 13 geeft de verdeling van de gemiddelde totale kosten per gewest en per domein van regelgeving. De Brusselse zelfstandigen hebben de hoogste gemiddelde kosten, gevolgd door de Vlaamse en, ten slotte, de Waalse zelfstandigen. Er moet opgemerkt worden dat het zeer beperkt aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de raming van de kosten van de administratieve lasten weinig betrouwbaar maakt.

In de drie gewesten worden de gemiddelde kosten voornamelijk veroorzaakt door de fiscale regelgeving.

b. De interne kosten

Net zoals voor de bedrijven betreffen de interne kosten de kosten van het aantal uren die de zelfstandige besteedt aan het vervullen van de administratieve verplichtingen.

Tabel 13 geeft de geschatte gemiddelde interne uitgaven van de zelfstandigen gedurende één jaar. In absolute waarden en in percentage van de omzet zijn de interne kosten het hoogst in de dienstensector en het laagst in de bouwsector.

Tabel 13 Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde interne kosten - in euro	1 828	1 930	966	2 066
Gemiddelde interne kosten - als % van de omzet	2,35%	2,21%	1,79%	3,56%
- Fiscaliteit	1,44%	1,98%	1,52%	3,37%
- Milieu	0,91%	0,24%	0,27%	0,19%

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Uit de verdeling van de interne kosten per regelgevingsdomein blijkt dat de fiscale regelgeving een groot aandeel heeft in de gemiddelde interne kosten, uitgedrukt in percentage van de omzet. Opvallend is wel dat voor de zelfstandigen uit de landbouwsector de milieuregelgeving een groter aandeel vormt in de gemiddelde totale kosten dan in de overige sectoren.

c. De externe kosten

Zoals reeds gezegd, geven de externe kosten een raming van de jaarlijkse uitgaven aan externe diensten die een zelfstandige inschakelt om aan zijn administratieve verplichtingen te kunnen voldoen. In tabel 14 worden de gemiddelde externe kosten weergegeven volgens de activiteitensector van de zelfstandigen en per regelgevingsdomein, zowel in absolute waarde als in percentage van de omzet. In absolute waarde dragen de zelfstandigen uit de landbouwsector de hoogste gemiddelde kosten en die uit de dienstensector de laagste. In percentage van de omzet geldt echter het tegenovergestelde: de zelfstandigen uit de bouwnijverheid dragen de hoogste gemiddelde kosten, gevolgd door de zelfstandigen uit de industrie en de landbouwsector.

Wanneer dieper ingegaan wordt op de verdeling van de externe kosten per regelgevingsdomein, blijkt duidelijk dat de fiscale regelgeving het grootste aandeel heeft in de externe kosten, uitgedrukt in percentage van de omzet en dat geldt voor alle activiteitensectoren. De externe kosten als gevolg van

de milieuregelgeving, in percentage van de omzet, zijn vrij hoog voor de zelfstandigen uit de landbouwsector en de bouwnijverheid.

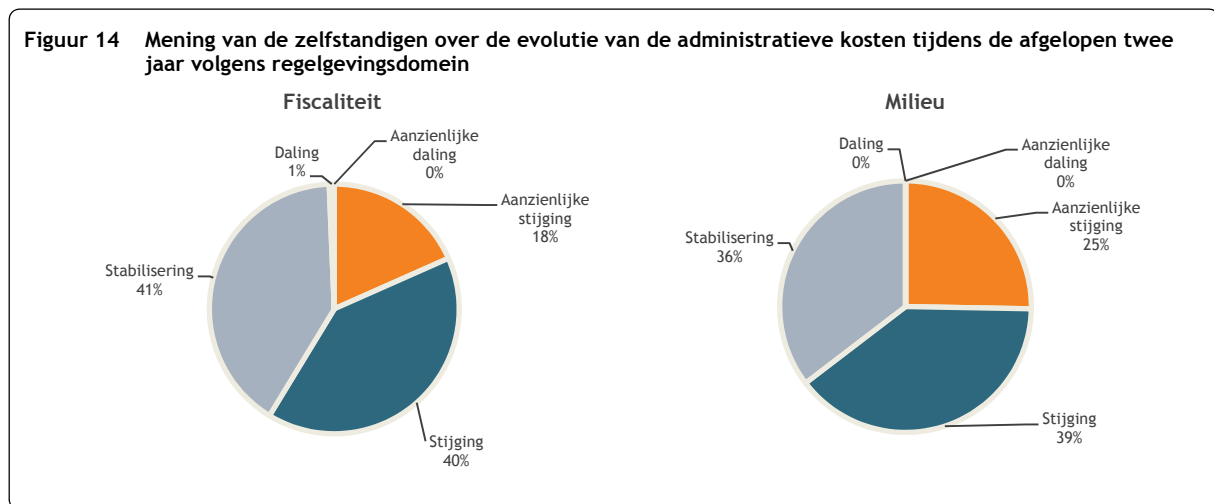
Tabel 14 Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde externe kosten - in euro	1 646	1 062	882	798
Gemiddelde externe kosten - als % van de omzet	1,95%	2,00%	2,57%	1,63%
- Fiscaliteit	1,26%	1,81%	2,03%	1,52%
- Milieu	0,69%	0,19%	0,53%	0,11%

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

De zelfstandigen werd in de enquête ook gevraagd naar hun mening over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de voorbije twee jaar (2013 en 2014).

Figuur 14 geeft aan dat slechts weinig zelfstandigen vinden dat de administratieve lasten (aanzienlijk) gedaald zijn. Voor de fiscale regelgeving is amper 1% die mening toegedaan en wat het milieu betreft, gaat het om 0%. Een grote meerderheid (64%) meent dat de administratieve lasten als gevolg van de milieuregelgeving (sterk) gestegen zijn en 58% denkt dat over de fiscale lasten. Die cijfers zijn hoger dan wat opgetekend werd bij de ondernemingen voor dezelfde domeinen (respectievelijk 52% en 49%).

Wat betreft de situatie per gewest laten zich geen significante verschillen optekenen (zie tabel 15). Alle gewesten weerspiegelen dus de nationale bevindingen omtrent de perceptie van de evolutie van de administratieve lasten gedurende de laatste twee jaar.

Tabel 15 Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest

	Milieu			Fiscaliteit		
	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	16%	27%	25%	19%	20%	16%
Gestegen	40%	39%	40%	39%	42%	38%
Ongewijzigd	44%	35%	35%	42%	38%	46%
Gedaald	0%	0%	0%	0%	1%	1%
Aanzienlijk gedaald	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Opmerking: bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen antwoord'.

* Weinig betrouwbare cijfers gelet op het gering aantal antwoorden.

4.2. De kwaliteit van de regelgeving

4.2.1. Beschrijving

De kwaliteit van de regelgeving werd geëvalueerd op basis van dezelfde indicatoren als voor de ondernemingen. De zelfstandigen moesten voor de volgende stellingen dus een keuze maken gaande van 'volledig akkoord' tot 'volkomen oneens':

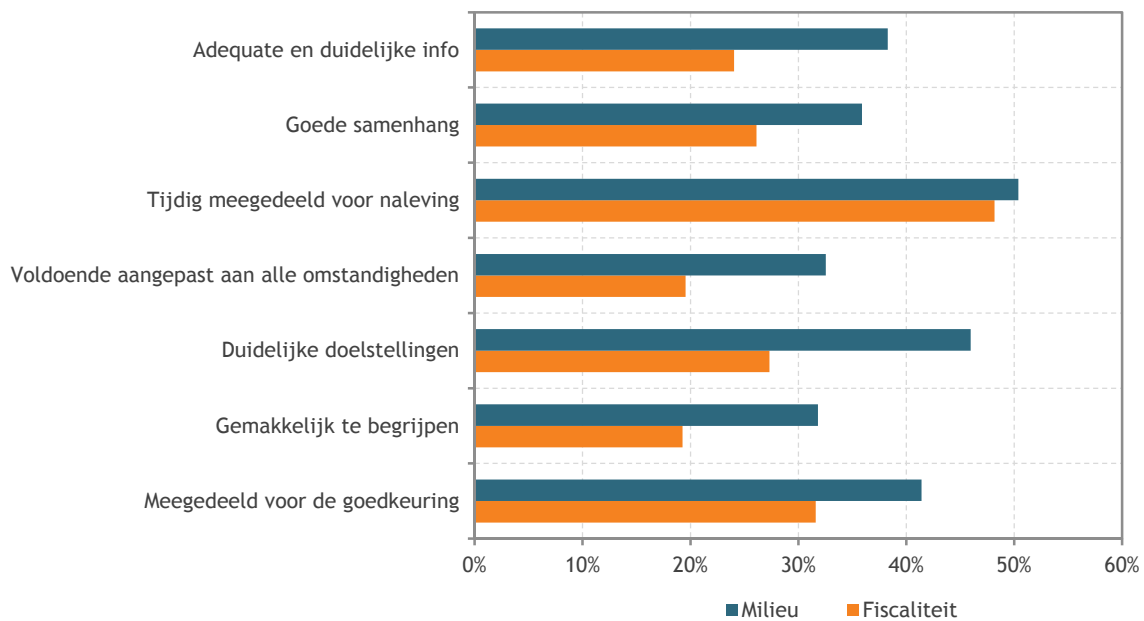
- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

4.2.2. Resultaten

Net zoals de ondernemingen lijken de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de milieuregelgeving dan over de kwaliteit van de fiscale regelgeving (figuur 15).

Net als de ondernemingen, zijn de zelfstandigen het meest positief over de bekendmaking van de regelgeving: dat deze tijdig wordt meegedeeld en vóór de goedkeuring, en dat de doelstellingen duidelijk zijn. Dit laatste aspect is echter minder van toepassing voor het domein fiscaliteit.

Figuur 15 Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

Opmerking: bij de berekening van de percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

Omgekeerd benadrukken de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, duidelijk het gebrek aan soepelheid en de verstaanbaarheid van de regelgevingen, ongeacht het beschouwde domein.

Wat fiscaliteit betreft, is er enkel een significant verschil tussen de gewesten voor de uitspraak dat de regelgeving gepaard gaat met adequate en duidelijke informatie. Slechts 22% van de Vlaamse zelfstandigen kan zich hierin vinden, tegenover 33% in Brussel en 34% in Wallonië. Wat betreft milieu zijn er meer significante verschillen vast te stellen, namelijk voor de uitspraken dat de regelgeving meegedeeld wordt voor de goedkeuring, dat ze gemakkelijk te begrijpen is en dat ze tijdig meegedeeld wordt voor de naleving. Telkens zijn het de Brusselse zelfstandigen die hier het meest mee akkoord gaan (resp. 68%, 54%, 65%), gevolgd door de Vlaamse (resp. 45%, 30%, 56%) en de Waalse zelfstandigen (resp. 34%, 26%, 41%).

4.3. De kwaliteit van de administratie

4.3.1. Beschrijving

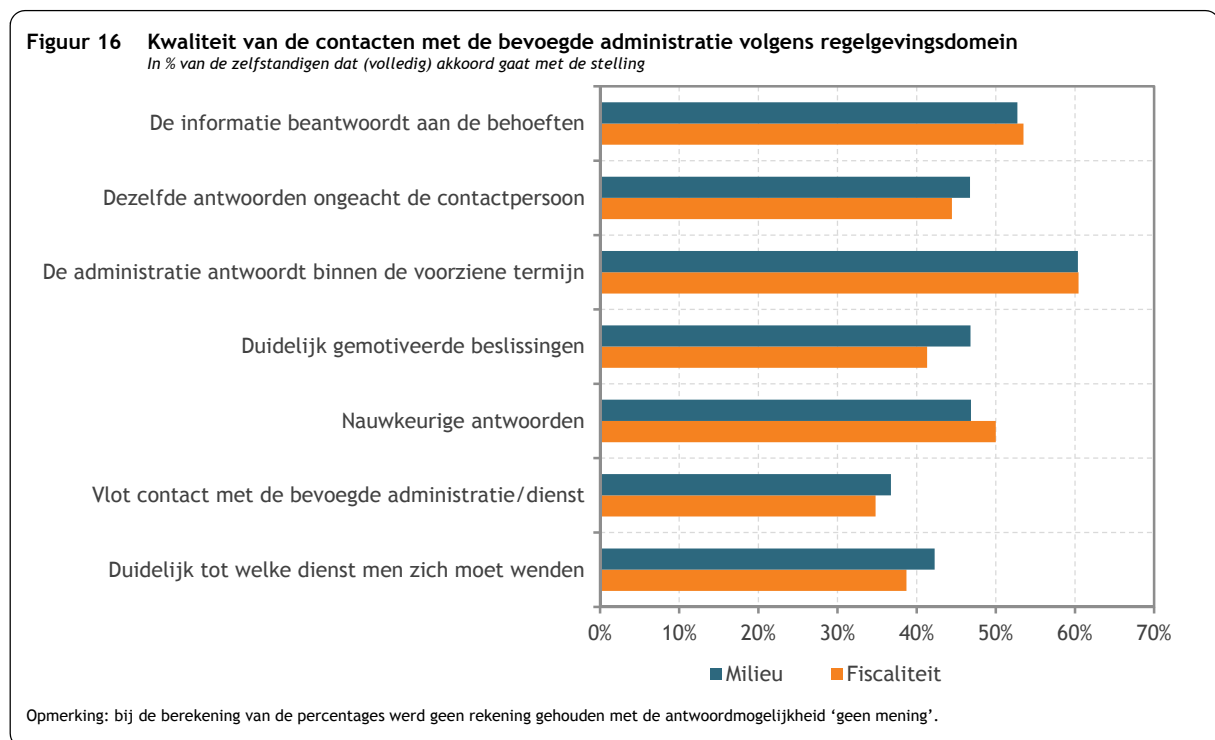
Net zoals de ondernemingen werden ook de zelfstandigen gevraagd naar hun mening over de kwaliteit van het contact met de bevoegde administratie voor de fiscale en de milieuregelgeving. Concreet kunnen zij hun standpunt duidelijk maken door een vakje aan te kruisen gaande van 'volledig akkoord' tot 'volkomen oneens' voor de volgende stellingen:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;

- De administratie antwoordt binnen een redelijke termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

4.3.2. Resultaten

Figuur 16 toont dat de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, meer tevreden zijn over de kwaliteit van de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving zelf. De zelfstandigen geven lagere scores dan de bedrijven voor alle stellingen in de milieuregelgeving en voor het merendeel van de stellingen (6 van de 7) in de fiscale regelgeving.

Het oordeel van zelfstandigen over de kwaliteit van de contacten met de fiscale en de milieuadministraties ligt niet ver uit elkaar. Voor 4 van de 7 stellingen wordt het contact met de milieuadministratie gunstiger onthaald. Ongeacht het regelgevingsdomein zijn de zelfstandigen het meest tevreden over het respecteren van de voorziene termijn en het feit dat de informatie beantwoordt aan de behoeften. Daartegenover worden de slechtste scores opgetekend voor het gemakkelijk contacteren van de bevoegde dienst, gevolgd door de gemakkelijker waarmee de te contacteren dienst achterhaald kan worden en de duidelijke motivering van de administratieve beslissingen.

Uit de analyse van de resultaten per gewest blijkt dat de mening van de Vlaamse, Brusselse en Waalse zelfstandigen veel gelijkenissen vertoont. Het enige significante verschil betreft de vlotheid van het contact met de milieuadministratie: slechts 29% van de Waalse zelfstandigen beoordeelt dit gunstig, tegenover 55% van de Brusselse en 52% van de Vlaamse zelfstandigen.

4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

De zelfstandigen werden, net zoals de ondernemingen, eveneens bevraagd over hun gebruik en waardering van zeven vereenvoudigingsinitiatieven:

- gebruik van de e-ID-CSAM;
- elektronische facturatie;
- e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten;
- Irisbox;
- digitaal loket van de Waalse overheid;
- Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing
- digitaal neerleggen van btw-Intervat

Net als de ondernemingen werd ook aan de zelfstandigen gevraagd of ze er al dan niet gebruik van maken en, zo ja, hoe ze het initiatief waarderen. Daarbij kon de zelfstandige kiezen tussen de mogelijkheden 'veel', 'enigszins' en 'helemaal niet'.

In lijn met de ondernemingen, maken de zelfstandigen meer gebruik van het digitaal neerleggen van de btw-Intervat, de e-ID-CSAM en de elektronische facturatie, hoewel de percentages lager liggen dan bij de ondernemingen. De digitale loketten van de gewesten en e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten worden minder gebruikt. Het gebruik van Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing is veel minder populair dan bij de ondernemingen. Er zijn geen significante verschillen in gebruik van toepassingen tussen de sectoren waarin de zelfstandigen actief zijn. Wel zijn er grote regionale verschillen. De nationaal toegankelijke toepassingen worden beduidend meer gebruikt door Brusselse zelfstandigen. De Waalse zelfstandigen maken er op hun beurt meer gebruik van dan de Vlaamse, behalve wat betreft het gebruik van de e-ID-CSAM.

Tabel 16 Gebruik van de zeven vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitssector
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gebruik van de e-ID-CSAM	46,3	50,6	42,3	40,0	47,0
Elektronische facturatie	41,3	43,7	37,8	47,1	37,0
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	22,3	24,7	16,0	27,1	20,5
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	32,6	0,0	16,7	43,7	33,3
Digitaal loket van de Waalse overheid	33,8	38,7	32,0	29,4	28,9
Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing	37,1	39,0	32,5	39,7	36,1
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	60,8	59,9	56,3	62,3	64,2

De waardering door de zelfstandigen die gebruik maken van de vereenvoudigingen geeft hetzelfde beeld als bij de ondernemingen: het digitaal neerleggen van de btw-Intervat krijgt van de gebruikers de meeste positieve evaluaties (46%), op afstand gevolgd door Belcotax-on-web (33%) en de e-ID-CSAM (29%). Ook hier krijgen de digitale loketten van het Brusselse en het Waalse gewest de meeste negatieve beoordelingen: 57 resp. 58% van de gebruikers kan deze toepassingen niet waarderen.

Tabel 17 Waardering van de vereenvoudigingen
In % van het aantal zelfstandigen dat er gebruik van maakt

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
Gebruik van de e-ID-CSAM	28,7	49,2	22,1
Elektronische facturatie	16,9	46,9	36,2
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	10,5	42,1	47,4
IRISbox - digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7,1	35,7	57,1
Digitaal loket van de Waalse overheid	8,3	33,3	58,3
Belcotax-on-web en de bedrijfsvoorheffing	33,3	38,5	28,2
Digitaal neerleggen van btw-Intervat	45,9	42,1	12,0

Er zijn geen significante verschillen tussen de verschillende sectoren waar te nemen. De data suggereren wel dat de positieve waardering voor Belcotax-on-web het grootst is binnen de diensten- en bouwsectoren (resp. 41 en 37%), gevolgd door de landbouw (30%) en de industrie (23%).

Ook op het vlak van waardering zijn er grote regionale verschillen voor alle toepassingen behalve het digitaal neerleggen van de btw. Zo krijgen de e-ID-CSAM en de elektronische facturatie minder waardering van Brusselse dan van Vlaamse en Waalse zelfstandigen, terwijl zowel e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten als Belcotax-on-web beduidend minder geapprecieerd worden door Waalse dan Brusselse of Vlaamse zelfstandigen.

4.5. Besluit

Uit de enquête blijkt dat de administratieve lasten die wegen op de Belgische zelfstandigen in 2014 oplopen tot 1,12 miljard euro of 0,28% van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de zelfstandigen uit de dienstensector. De fiscale regelgeving genereert het grootste deel van de totale administratieve kosten, ongeacht de activiteitensector en het gewest. De gemiddelde kosten (in euro) voor de zelfstandigen, ongeacht de activiteitensector, zijn lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen. Uitgedrukt in percentage van de omzet, zijn de gemiddelde kosten het laagst voor de zelfstandigen uit de industrie en het hoogst voor de zelfstandigen uit de dienstensector. De Brusselse zelfstandigen menen de hoogste gemiddelde kosten te hebben, gevolgd door de Vlaamse en, ten slotte, de Waalse zelfstandigen.

Ongeacht de activiteitensector, het gewest en het regelgevingsdomein, vindt de grote meerderheid van de zelfstandigen dat de administratieve lasten de afgelopen twee jaar (fors) gestegen zijn. Verhoudingsgewijs zijn er echter meer zelfstandigen die dat vinden voor de milieuregelgeving dan voor de fiscale regelgeving. Bovendien is de perceptie dat de administratieve lasten in die beide domeinen over de afgelopen twee jaar zijn gestegen sterker aanwezig bij de zelfstandigen dan bij de ondernemingen.

Net als de ondernemingen, lijken de zelfstandigen algemeen meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving zelf. Globaal genomen tonen de zelfstandigen zich meer tevreden over de milieuregelgeving dan over de fiscale regelgeving. Net zoals de ondernemingen, zijn de zelfstandigen vrij tevreden over de openbaarheid van de regelgevingen, maar benadrukken ze het gebrek aan flexibiliteit van zowel de fiscale als de milieuregelgeving en het feit dat

de fiscale regelgeving moeilijk te begrijpen is. Op regionaal niveau blijken de Vlaamse zelfstandigen er minder dan hun Brusselse en Waalse evenknieën van overtuigd dat de fiscale regelgeving met adequate en duidelijke informatie gepaard gaat. Een meerderheid van de Brusselse zelfstandigen is tevreden over de tijdige mededeling van de milieuregelgeving (voor goedkeuring en voor naleving) en over de verstaanbaarheid ervan, terwijl in Vlaanderen en Wallonië veel minder zelfstandigen hiervan overtuigd zijn, vaak zelfs een minderheid.

Over de contacten met de administratie zijn de zelfstandigen iets minder tevreden dan de ondernemingen. Over het algemeen is hun waardering van de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dezelfde voor de fiscaliteit als voor de milieuregelgeving. De zelfstandigen zijn bijzonder tevreden over het feit dat de antwoorden binnen de voorziene termijn worden verstrekt en dat ze beantwoorden aan de behoeften. De voornaamste kritiek slaat op het feit dat de bevoegde diensten niet altijd gemakkelijk te contacteren zijn. Er zijn geen significante verschillen tussen de sectoren. Waalse zelfstandigen evalueren de vlotheid van het contact met de voor milieu bevoegde diensten beduidend negatiever dan Brusselse of Vlaamse zelfstandigen.

Wat de zeven vereenvoudigingen betreft, worden Belcotax-on-web voor de bedrijfsvoorheffing en het digitaal neerleggen van btw-Intervat het vaakst gebruikt, net als bij de ondernemingen, en deze toepassingen worden ook het meest gewaardeerd. Er zijn geen verschillen tussen de sectoren waarin de zelfstandigen actief zijn. Daarentegen treden er wel grote regionale verschillen op. De nationaal toegankelijke toepassingen worden beduidend meer gebruikt door Brusselse zelfstandigen, maar zij staan er in het geval van de e-ID-CSAM en de elektronische facturatie ook het meest kritisch tegenover. Waalse zelfstandigen evalueren e-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten, alsook Belcotax-on-web relatief gezien minder positief.

5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2014

In dit deel wordt de vergelijking gemaakt van de resultaten uit de acht voorgaande enquêtes van het Federaal Planbureau. Die enquêtes werden om de twee jaar uitgevoerd sinds 2000¹⁶. Door de grootte van de betrouwbaarheidsintervallen moeten de cijfers en de trends in de evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Na een korte inleiding wordt een deel gewijd aan de vergelijking van de resultaten voor de ondernemingen. In een tweede deel wordt die vergelijking gemaakt voor de zelfstandigen.

5.1. Inleiding

De enquête van 2015 is identiek aan de voorgaande enquêtes, met uitzondering van het kwalitatieve luik, dat in de loop der tijd werd aangepast aan de lopende projecten ter bevordering van de administratieve vereenvoudiging. Enkel de vragen over hoe ondernemingen en zelfstandigen de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar ervaren en over de kwaliteit van de regelgeving en van de contacten met hun bevoegde administraties komen in de acht enquêtes aan bod en kunnen aan een vergelijking worden onderworpen.

De bevragingmethode is telkens dezelfde: een vragenlijst wordt per post verstuurd naar de ondernemingen en zelfstandigen uit de steekproef die door de Algemene Directie Statistiek werd geselecteerd. Antwoorden kan per post met de bijgevoegde, voorgefrankeerde briefomslag of elektronisch via de website (www.enquetes.be) die het Federaal Planbureau speciaal hiervoor ontwikkeld heeft. De website is enkel toegankelijk met een identificatie (login) en een paswoord die op de vragenlijst terug te vinden zijn.

Tabel 18 geeft een overzicht van het antwoordpercentage van de acht uitgevoerde enquêtes. Voor de laatste bevraging is de respons iets kleiner dan voor de voorgaande, zowel voor de ondernemingen als voor de zelfstandigen. De tabel toont eveneens een duidelijke toename van het aantal ondernemingen en zelfstandigen dat gebruik maakt van het internet sinds de eerste enquête voor het jaar 2000.

Tabel 18 Percentage van ondernemingen en zelfstandigen uit de steekproef die de enquête beantwoord hebben
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Ondernemingen	15,3	23,3	19,4	17,0	20,0	17,8	20,6	18,5
- elektronisch	17,0	24,0	44,0	40,2	60,2	60,6	62,8	74,5
Zelfstandigen	7,5	16,6	12,3	10,4	10,6	10,5	12,5	10,9
- elektronisch	15,0	13,0	31,0	21,7	44,2	37,6	41,7	51,8

¹⁶ De resultaten van de verschillende enquêtes werden gepubliceerd in de vorm van Planning Papers die gratis gedownload kunnen worden op de site van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

De administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen zijn voor de acht enquêtes volgens dezelfde methode berekend. De gemiddelde kosten per klasse zijn eerst geëxtrapoleerd over de huidige populatie en de uitkomsten daarvan zijn opgeteld om tot de totale kosten van de administratieve lasten te komen. Tussen 2012 en 2014 is de populatie van de ondernemingen gedaald met 3,2%, en die van de zelfstandigen met 2,3%, zoals blijkt uit tabel 19. Een onderzoek naar de gevoeligheid van de resultaten is uitgevoerd door de gemiddelde kosten van de enquête 2014 te extrapoleren naar de populatie van 2012. Dat onderzoek staat vermeld in bijlage 3.

Tabel 19 Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Ondernemingen	205 467	203 170	199 008	203 795	202 323	212 921	208 486	201 858
Zelfstandigen	459 744	403 578	442 368	410 366	403 519	403 703	408 450	399 177

Bron: Ramingen gemaakt door de Algemene Directie Statistiek ten behoeve van de enquête over de administratieve lasten. Enkel de zelfstandigen in hoofdberoep werden in aanmerking genomen.

5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen

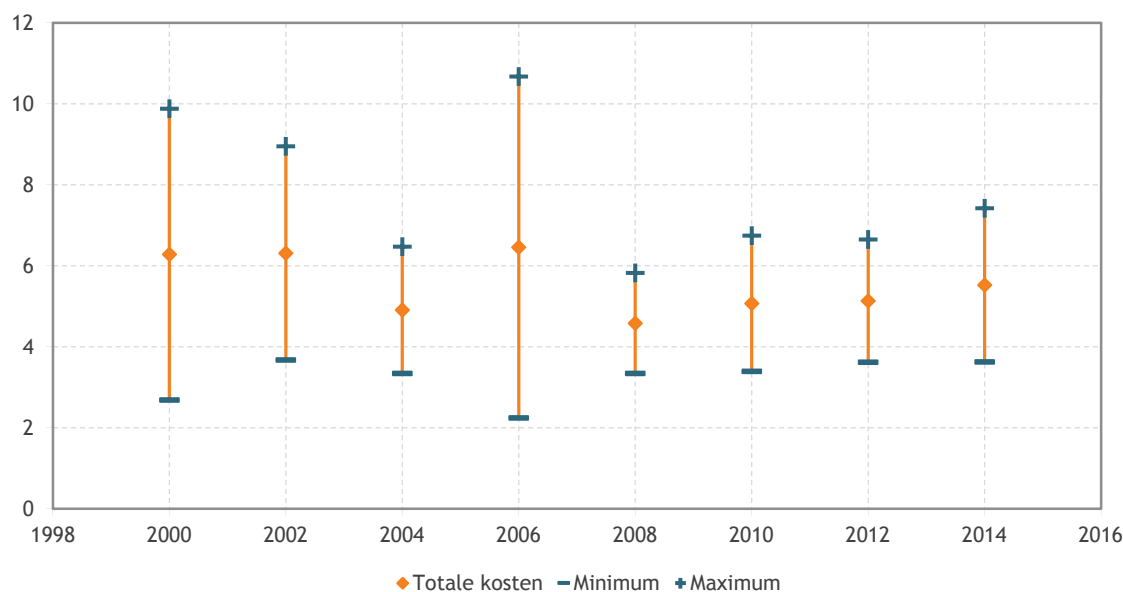
5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Uit figuur 17 blijkt dat de kosten (in miljard euro) van de administratieve verplichtingen die op de ondernemingen wegen, na een toename met 11% tussen 2008 en 2010, gestegen zijn met 1,3% tussen 2010 en 2012 en met 7,6% tussen 2012 en 2014. Tussen 2000 en 2014 zijn de administratieve lasten in absolute waarde afgenomen met 12%. Sinds de daling in 2006, zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming fors gekrompen, wat wijst op een duidelijke verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

Het relatieve gewicht van de administratieve lasten, berekend als de totale kosten in procent van het nominale bbp van het overeenstemmende jaar, is tussen 2012 en 2014 zeer licht gestegen met 0,01 procentpunt. Sinds 2000 zijn die kosten met 1,17 procentpunt afgenomen, van 2,55% van het bbp tot 1,38% van het bbp.

Figuur 17 Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking
In miljard euro

Tussen 2012 en 2014 kan de stijging van de totale kosten van de administratieve lasten, net zoals tussen 2010 en 2012, integraal verklaard worden door de toename van de externe kosten, aangezien de interne kosten lichtjes zijn gedaald, zoals blijkt uit tabel 20.

Tabel 20 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Totale kosten in miljard euro	6,28	6,31	4,91	6,46	4,58	5,07	5,13	5,52
Totale kosten in % van het bbp	2,55	2,41	1,73	2,05	1,33	1,43	1,37	1,38
- Interne kosten in miljard euro	3,36	4,33	2,70	4,11	2,36	2,71	2,67	2,47
Tewerkstelling	1,42	1,74	1,27	1,07	0,92	0,97	1,02	0,94
Fiscaliteit	1,48	1,67	1,06	2,78	1,19	1,40	1,40	1,36
Milieu	0,46	0,92	0,36	0,26	0,25	0,34	0,26	0,18
- Externe kosten in miljard euro	2,92	1,98	2,21	2,35	2,22	2,36	2,46	3,05
Tewerkstelling	0,96	0,65	0,82	0,81	0,81	0,93	0,87	1,18
Fiscaliteit	1,74	1,08	1,21	1,34	1,30	1,30	1,43	1,66
Milieu	0,22	0,25	0,18	0,20	0,11	0,13	0,16	0,21

Zoals blijkt uit tabel 21, vormen de administratieve lasten die wegen op kleine ondernemingen nog steeds het grootste deel van de totale kosten van de administratieve lasten, maar minder uitgesproken dan bij de bevraging van 2000, hoewel dat deel is gestegen ten opzichte van de vorige enquête. Het aandeel van de totale kosten van de administratieve lasten daalt voor de middelgrote ondernemingen ten opzichte van de vorige bevraging, terwijl het licht stijgt voor de grote ondernemingen.

Tabel 21 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens ondernemingsgrootte - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Klein	69,3	53,4	47,0	56,2	48,8	50,7	54,3	59,6
Middelgroot	26,6	32,8	43,0	39,4	38,0	39,6	36,7	29,8
Groot	4,2	13,9	10,0	4,5	13,1	9,7	9,0	10,6

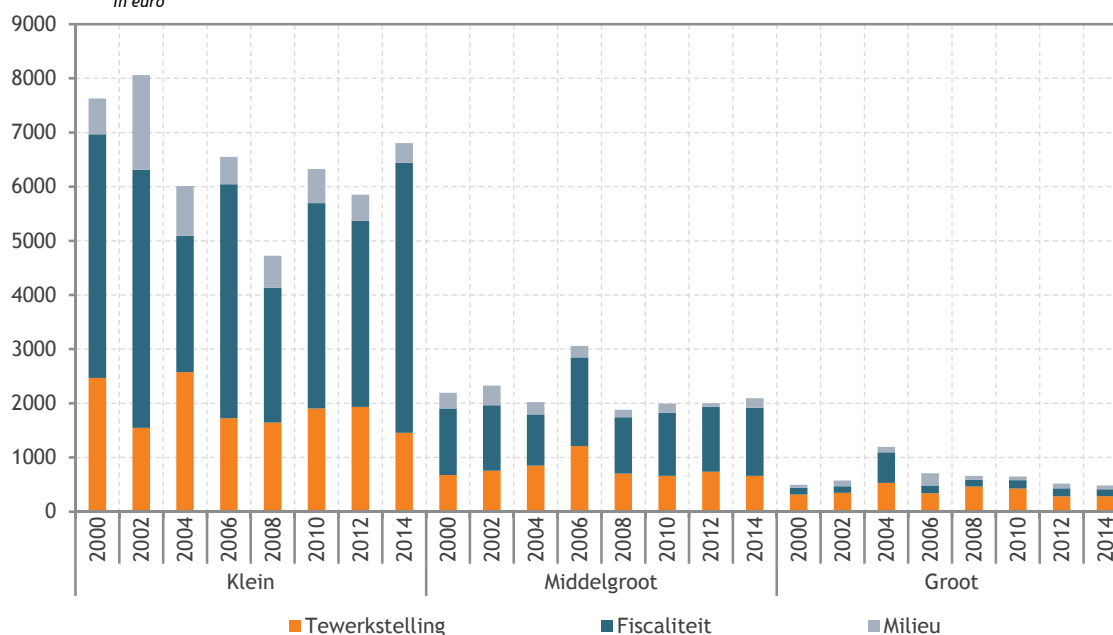
In absolute bedragen dalen de administratieve lasten voor milieu en stijgen ze voor fiscaliteit, en vooral tewerkstelling, tussen 2012 en 2014 met als gevolg een gewijzigde verdeling van de totale kosten tussen de drie domeinen (zie tabel 22). Het aandeel van de totale kosten van de aan tewerkstelling gekoppelde administratieve lasten stijgt en dat van de administratieve lasten als gevolg van de fiscale regelgeving daalt, na een stijging bij de vorige bevraging. Het aandeel van de administratieve lasten als gevolg van de milieuwetgeving neemt af, net zoals in 2012.

Tabel 22 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Tewerkstelling	38,0	37,8	42,7	29,1	37,8	37,4	36,8	38,4
Fiscaliteit	51,2	43,6	46,2	63,7	54,5	53,3	55,1	54,7
Milieu	10,8	18,7	11,1	7,2	7,7	9,3	8,0	6,9

Uit de vergelijking van de gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte (zie figuur 18) blijkt dat de kosten per werknemer voor de kleine en middelgrote ondernemingen toenemen. Die stijging is echter vooral merkbaar bij de kleine ondernemingen (16%) als gevolg van de forse toename van de gemiddelde kosten per werknemer van de fiscale administratieve lasten, die ook verantwoordelijk zijn voor de uitgesproken toename voor de middelgrote ondernemingen. Tussen 2012 en 2014 dalen de gemiddelde kosten per werknemer voor de grote ondernemingen, aangezien de daling van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de milieu- en fiscale regelgeving veel sterker is dan de toename van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving.

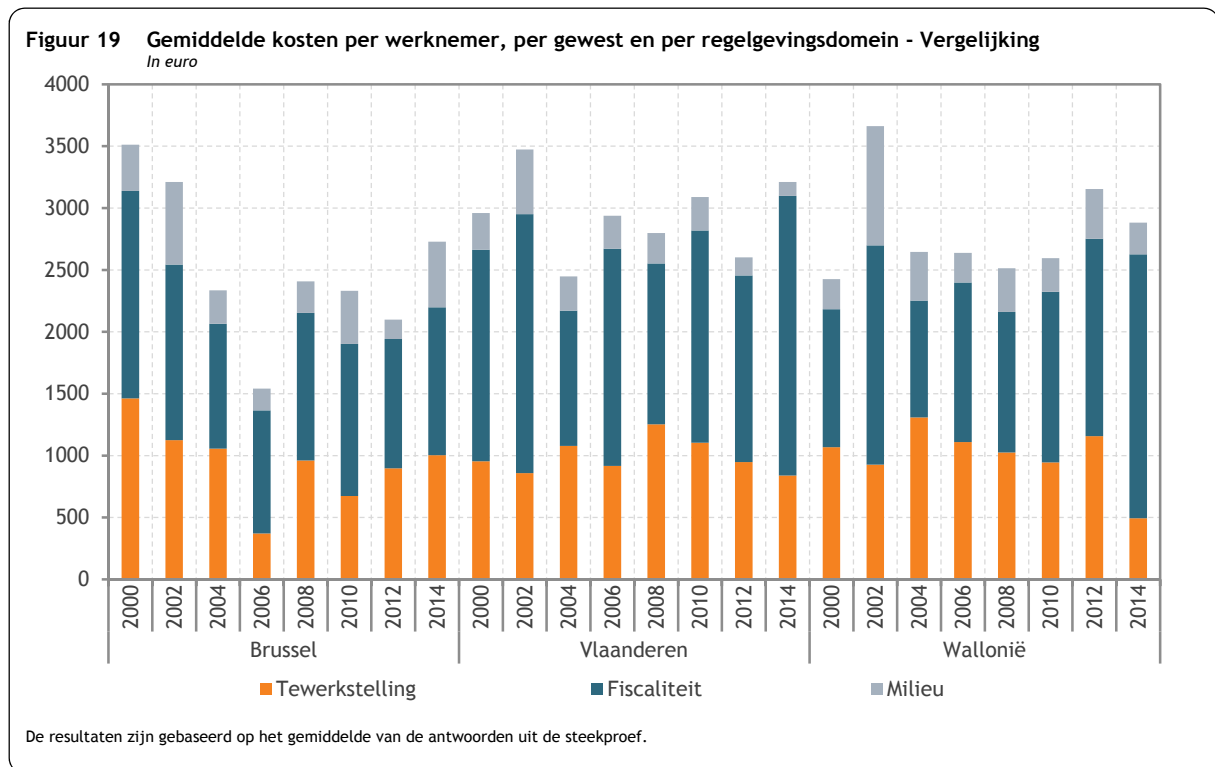
Figuur 18 Gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein - Vergelijking
In euro

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Ondanks de toename van de gemiddelde kosten per werknemer in absolute waarde daalden de gemiddelde kosten van de administratieve lasten uitgedrukt in procent van de omzet tussen 2012 en 2014 voor alle ondernemingen, inclusief de kleine ondernemingen. In 2014 vertegenwoordigden de kosten van de administratieve lasten 2,9% van de omzet van de kleine ondernemingen tegenover 5,8% in 2012, 0,9% van de omzet van de middelgrote bedrijven tegenover 1,4% in 2012 en 0,2% van de omzet van de grote ondernemingen tegenover 0,4% in 2012. In 2010 vertegenwoordigden die kosten 3,6% van de omzet van de kleine ondernemingen, 1,7% van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,6% van de omzet van de grote ondernemingen. In 2008 vertegenwoordigden ze 3,5% van de omzet van de kleine ondernemingen, 0,9% van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,3% van de omzet van de grote ondernemingen. In 2006 bedroegen die percentages respectievelijk 3,9%, 1,2% en 0,6%, tegenover nog 4,7%, 2,6% en 1,3% in 2004.

Op regionaal niveau zijn de gemiddelde kosten per werknemer tussen 2012 en 2014 merkbaar gestegen in Brussel (30%) en Vlaanderen (23%) als gevolg van de stijging van de administratieve druk voor de drie bestudeerde domeinen in Brussel en uitsluitend voor de regelgeving inzake fiscaliteit in Vlaanderen. De gemiddelde kosten per werknemer zijn daarentegen gedaald in Wallonië (-9%), waar de daling voor het tewerkstellingsdomein de stijging in het fiscale domein meer dan compenseert. In 2014 hebben de Vlaamse ondernemingen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer. Zoals sinds 2002 reeds het geval is, laten de Brusselse ondernemingen de laagste gemiddelde kosten per werknemer optekenen van de drie gewesten.

De algemene ondervinding van de ondernemingen wat betreft de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar is veranderd ten opzichte van de voorgaande enquête: een groot deel van de ondernemingen is nog steeds van mening dat de lasten (fors) gestegen zijn, zij het iets minder dan in 2012 en zeker minder uitgesproken dan in 2000 (het eerste enquêtejaar). Terwijl in 2000 nog 81% van de ondernemingen een (gevoelige) stijging van de lasten inzake fiscale regelgeving ervoer, deelde slechts 45% van hen die mening in 2010. In 2012 steeg het percentage terug tot 58%. In 2014 vond opnieuw een daling plaats tot 49%. Dezelfde evolutie is zichtbaar op het vlak van tewerkstelling: 77% van de ondernemingen meende dat de administratieve lasten in dat domein (gevoelig) gestegen waren in 2000, terwijl in 2010 slechts 51% die mening was toegedaan en 55% in 2012. Voor 2014 is het percentage gedaald tot 52%. De perceptie van de evolutie van de administratieve lasten inzake milieu is er eveneens op vooruitgegaan sinds 2000, toen het percentage 71% bedroeg. In 2010 en 2012 meenden resp. 57% en 56% van de ondernemingen dat de administratieve lasten inzake milieu (aanzienlijk) waren gestegen, slechts 52% in 2014.

Tabel 23 Percentage van de ondernemingen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervaren volgens regelgevingsdomein en aandeel van de administratieve lasten in % van het bbp
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
% van de ondernemingen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervoeren tijdens de 2 voorgaande jaren								
Tewerkstelling	77	76	66	69	75	51	55	52
Fiscaliteit	81	84	52	63	67	45	58	49
Milieu	71	63	78	80	80	57	56	52
Totale kosten van de administratieve lasten in % van het bbp								
Tewerkstelling	0,97	0,91	0,74	0,60	0,50	0,53	0,50	0,53
Fiscaliteit	1,31	1,05	0,80	1,31	0,72	0,76	0,75	0,75
Milieu	0,28	0,45	0,19	0,15	0,10	0,13	0,11	0,10

De vergelijking tussen de evolutie van het percentage van de ondernemingen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervaren en de evolutie van het aandeel van de administratieve lasten in procent van het bbp (aangegeven door de enquêtes) toont dat beide variabelen een neerwaarts traject volgen voor wat betreft fiscaliteit en tewerkstelling. Dat is echter minder zichtbaar voor de milieuregelgeving: het aandeel van de administratieve lasten inzake milieu is afgenomen sinds 2002, terwijl het percentage van de ondernemingen die een stijging ervaren veel stabiel is en pas sinds 2010 significant is gedaald.

Op regionaal niveau komt hetzelfde algemene patroon naar voren: een fluctuatie in de vorm van een omgekeerde U bij de laatste drie enquêtes (2010-2012-2014). In 2012 werden de lasten in alle gewesten vaker omschreven als (aanzienlijk) toegenomen dan in 2010, terwijl zich in 2014 een herstel voordoet. Over de hele periode 2000-2014 laat zich een duidelijke neerwaartse trend optekenen voor de drie gewesten en voor de drie bevoegdheidsdomeinen.

In afwijking van het algemene beeld is vast te stellen dat in recente jaren steeds meer Brusselse ondernemingen de lasten inzake tewerkstelling omschrijven als (aanzienlijk) toegenomen: van 44% in 2010 naar 55% in 2012 en 58% in 2014. In 2000 lag dit cijfer weliswaar nog op 80%. Steeds minder Vlaamse en Brusselse ondernemingen omschrijven de lasten inzake milieu als toegenomen: in Brussel daalt het aandeel van 59% in 2010 naar 52% in 2014, in Vlaanderen van 58% in 2010 naar 50% in 2014. Waalse ondernemingen geven over dezelfde periode minder vaak aan dat de lasten inzake tewerkstelling gestegen zijn: van 59% in 2010 daalt dit cijfer naar 51% in 2014.

5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

In 2014 zijn de ondernemingen, net als in de vorige enquêtes, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administraties dan over de kwaliteit van de regelgevingen zelf, ongeacht het regelgevingsdomein. Bekeken over de acht enquêtes, hebben de beste scores betrekking op min of meer dezelfde stellingen.

Tabel 24 geeft een vergelijking van de percentages ondernemingen die (volledig) akkoord gaan met de verschillende stellingen over de verschillende aspecten van de kwaliteit van de regelgevingen, zowel voor de drie onderzochte domeinen als voor de acht uitgevoerde enquêtes.

De stellingen waarmee de ondernemingen het meest akkoord gaan, betreffen vooral de bekendmaking van de regelgevingen (ze worden tijdig meegedeeld en voordat ze zijn goedgekeurd), ook al doet zich voor het laatste item een aanzienlijke verslechtering voor ten opzichte van de vorige enquête. De voornaamste kritiek blijft het gebrek aan flexibiliteit van de regelgevingen (met een persistent lage score voor de domeinen tewerkstelling en fiscaliteit) en hun gebrek aan onderlinge samenhang. Ook de verstaanbaarheid van de fiscale regelgeving blijft een pijnpunt.

Tabel 24 Kwaliteit van de regelgeving volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	Tewerkstelling								Fiscaliteit								Milieu							
	00	02	04	06	08	10	12	14	00	02	04	06	08	10	12	14	00	02	04	06	08	10	12	14
Meegedeeld vóór de goedkeuring	43	49	49	41	42	49	48	40	47	41	54	49	42	37	47	39	53	39	54	44	41	45	50	46
Gemakkelijk te begrijpen	26	23	25	30	32	33	29	30	18	25	26	30	30	24	20	21	32	25	23	37	33	32	40	30
Duidelijke doelstellingen	30	33	33	40	43	38	39	39	34	37	36	42	35	28	38	35	50	38	37	52	50	51	60	44
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	14	22	18	30	27	31	21	22	14	16	28	27	26	22	14	18	16	12	14	35	34	31	31	29
Tijdig meegedeeld	38	43	43	51	55	59	46	45	47	49	49	55	53	49	39	47	47	41	50	56	57	50	62	55
Goede onderlinge samenhang	23	28	27	28	29	32	31	27	19	19	22	26	25	32	23	23	30	27	30	39	43	37	44	42
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	23	26	30	35	32	32	33	33	24	33	32	38	34	37	23	29	29	35	28	41	40	35	45	35

Wat de regelgevingsdomeinen betreft, is er ten opzichte van de voorgaande enquête niet echt een duidelijke tendens af te leiden voor de domeinen tewerkstelling en fiscaliteit. Wat milieu betreft gaat de beoordeling erop achteruit voor elk van de zeven stellingen, vooral wat betreft de duidelijkheid van de doelstellingen, de verstaanbaarheid en de begeleidende informatie, ook al blijft milieu beter scoren op dan de andere domeinen.

Tabel 25 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	Tewerkstelling								Fiscaliteit								Milieu							
	00	02	04	06	08	10	12	14	00	02	04	06	08	10	12	14	00	02	04	06	08	10	12	14
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	32	35	36	44	40	44	43	36	46	51	43	52	49	55	55	40	46	42	45	50	57	44	55	50
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	31	38	37	37	36	44	43	40	47	39	39	43	39	39	44	35	52	48	43	58	61	51	66	55
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	51	43	52	52	55	57	58	52	36	47	57	56	56	52	57	57	45	41	45	57	61	59	60	61
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	37	41	42	48	48	47	50	47	35	41	44	48	49	53	51	50	43	39	39	52	56	51	57	62
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	54	55	59	67	55	64	57	58	49	56	68	69	68	65	68	67	52	50	57	67	72	61	70	70
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	33	36	28	48	45	53	45	36	29	31	33	44	44	47	40	44	39	31	38	51	54	46	49	51
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	55	50	56	72	65	67	62	59	51	58	62	66	68	64	67	64	57	50	55	64	69	70	75	69

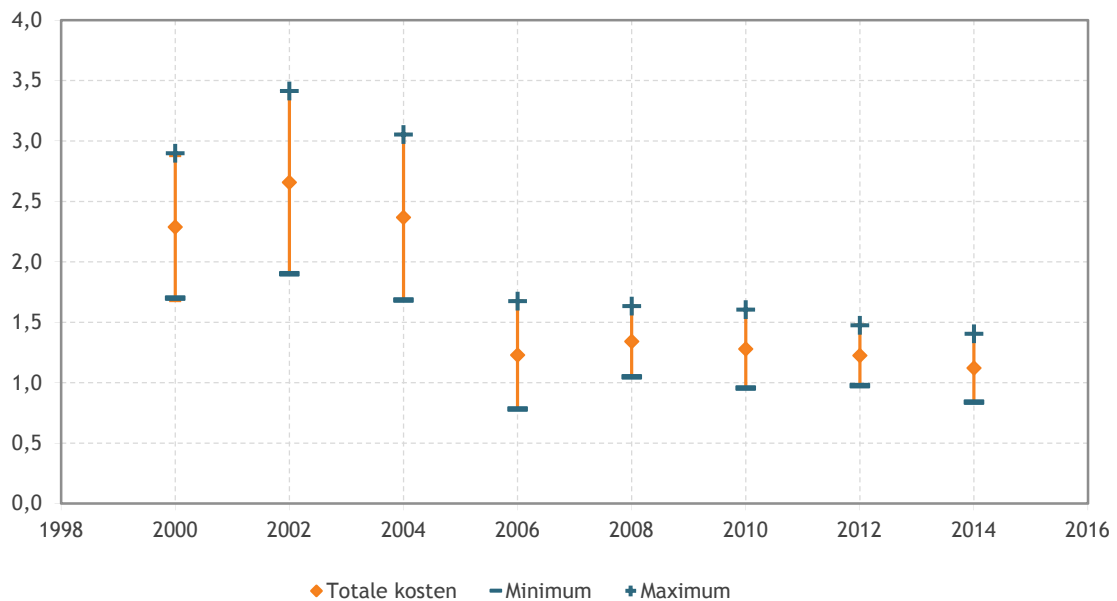
Wat betreft het contact met de administraties, zijn de stellingen in 2014 met de beste score (tabel 25) over het algemeen dezelfde als bij de vorige enquêtes. Vooral de mate waarin het duidelijk is tot welke dienst men zich moet melden en de gemakkelijheid om de betrokken dienst te contacteren, gaan erop achteruit voor elk domein, net als de mate waarin de verkregen informatie aan de behoeften beantwoordt. Consistentie van het verkregen antwoord kent een terugval voor het domein tewerkstelling. Over het algemeen laten de 3 domeinen een lichte terugval zien.

5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen

5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Figuur 20 toont de evolutie van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen over de periode 2000-2014. Na een sterke stijging met 16% tussen 2000 en 2002, zijn de totale kosten nadien gedaald met 11% tussen 2002 en 2004 en met 48% tussen 2004 en 2006, om vervolgens opnieuw te stijgen met 9% tussen 2006 en 2008 en daarna weer te dalen met 5% tussen 2008 en 2010, met 4% tussen 2010 en 2012 en met 8% tussen 2012 en 2014. Over het geheel genomen zijn de totale kosten van de administratieve lasten voor zelfstandigen over de periode 2000-2014 afgenomen met 51%. Sinds 2004 zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming fors gekrompen, wat wijst op een duidelijke verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

Figuur 20 Kostenraming van de administratieve lasten voor de zelfstandigen en betrouwbaarheidsinterval van de raming - Vergelijking
In miljard euro

De daling van de totale kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen tussen 2012 en 2014 wordt ook merkbaar wanneer er gekeken wordt naar de kosten van de administratieve lasten uitgedrukt in procent van het nominale bbp. In 2014 bedraagt het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen 0,28% van het bbp, of een daling met 0,05 procentpunt ten opzichte van het resultaat van 0,33% in 2012. In absolute waarde wordt enkel een daling van de externe kosten waargenomen, die de stijging van de interne kosten meer dan compenseert (tabel 26).

Sinds 2000 is het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen afgenomen met 0,65 procentpunt.

Tabel 26 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

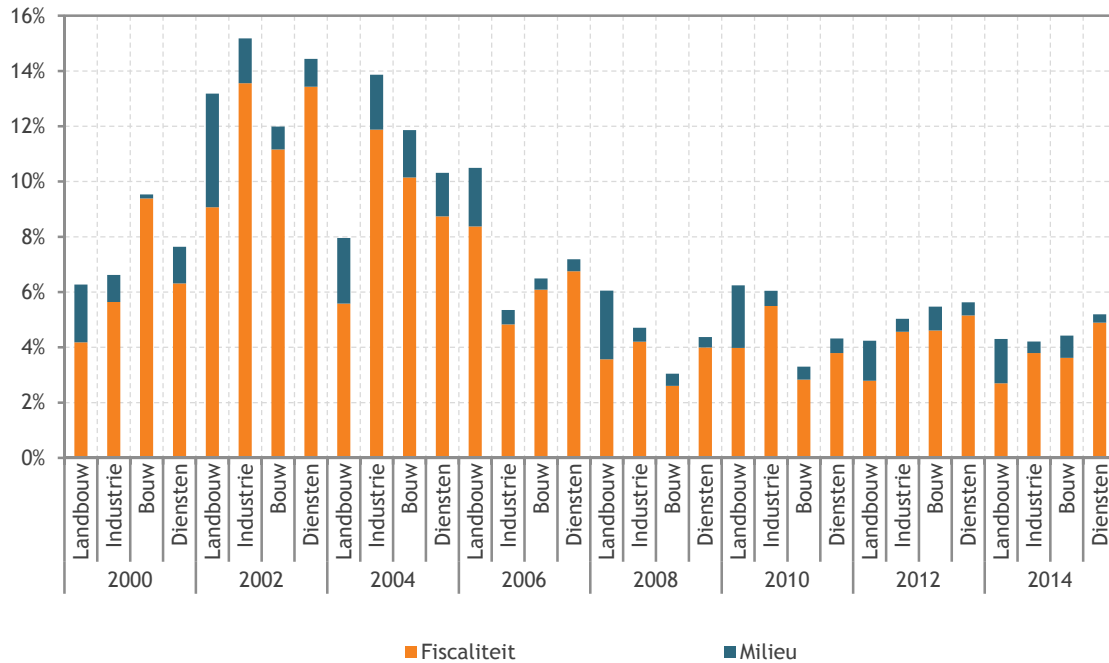
	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Totale kosten in miljard euro	2,29	2,66	2,37	1,23	1,34	1,28	1,23	1,12
Totale kosten in % van het bbp	0,93	1,02	0,84	0,39	0,39	0,36	0,33	0,28
- Interne kosten in miljard euro	1,46	1,82	1,39	0,78	0,78	0,76	0,63	0,77
- Externe kosten in miljard euro	0,83	0,84	0,98	0,45	0,56	0,52	0,60	0,36

De totale kosten zijn de som van de kosten voor twee regelgevingsdomeinen: fiscaliteit en milieu. Ondanks de daling in absolute waarde van de kosten van de administratieve lasten voor elk van die regelgevingen is het aandeel van de administratieve lasten dat door de fiscale regelgeving wordt gegenereerd, toegenomen in 2014 (zoals in 2010 en 2012). In 2014 bedroeg het aandeel voor de rekening van de milieuregelgeving 10% van de totale kosten en dat te wijten aan het aandeel van 90% voor de fiscale regelgeving, tegenover respectievelijk 14% en 86% in 2012. In absolute waarde wordt de daling van de totale kosten tussen 2012 en 2014 bijna in gelijke mate verklaard door de dalende kosten van de administratieve lasten van de twee regelgevingsdomeinen: 55% door de fiscale regelgeving en 45% door de milieuregelgeving.

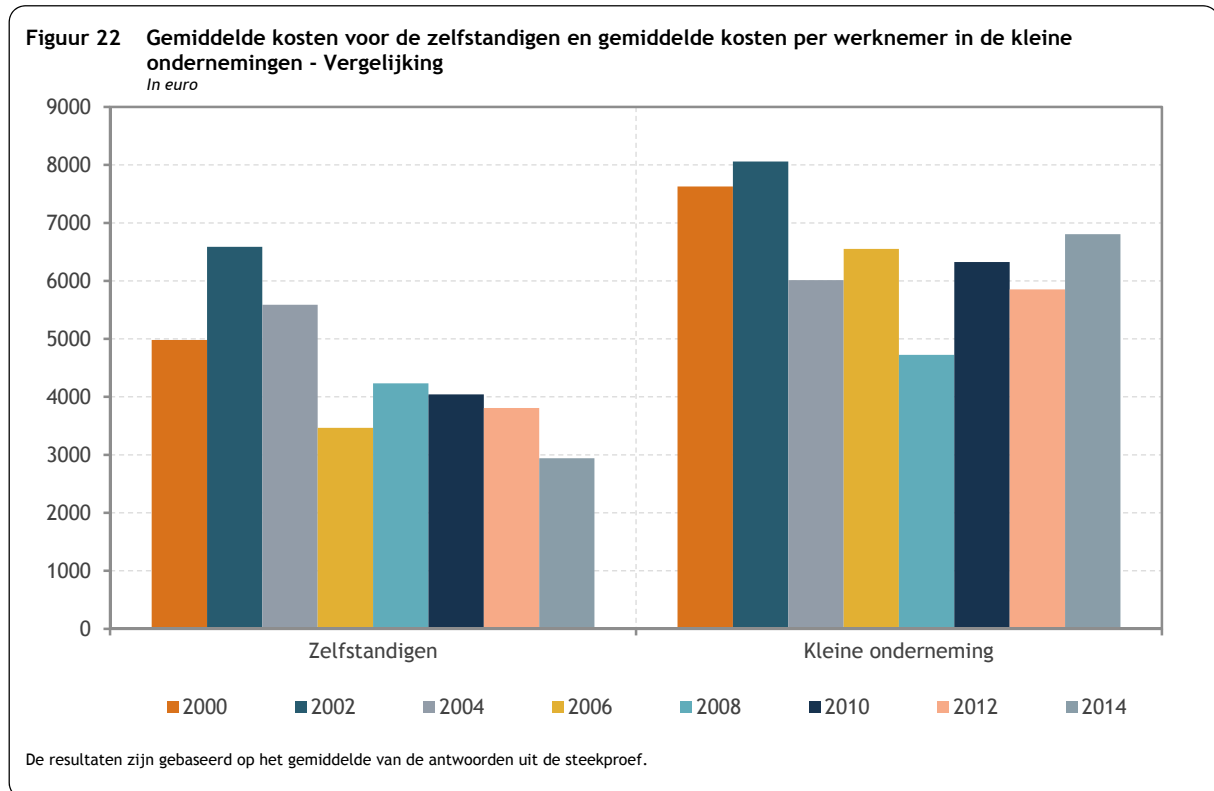
Tussen 2012 en 2014 zijn de gemiddelde kosten van de administratieve lasten, uitgedrukt in procent van de omzet, in alle activiteitensectoren gedaald, met uitzondering van de landbouwsector waar ze licht zijn gestegen van 4,2% tot 4,3%. In de drie andere sectoren wordt de daling voornamelijk verklaard door de daling van de kosten van de fiscale administratieve lasten uitgedrukt in procent van de omzet (figuur 21).

Figuur 21 Gemiddelde kosten in % van de omzet volgens sector en regelgevingsdomein - Vergelijking
In %

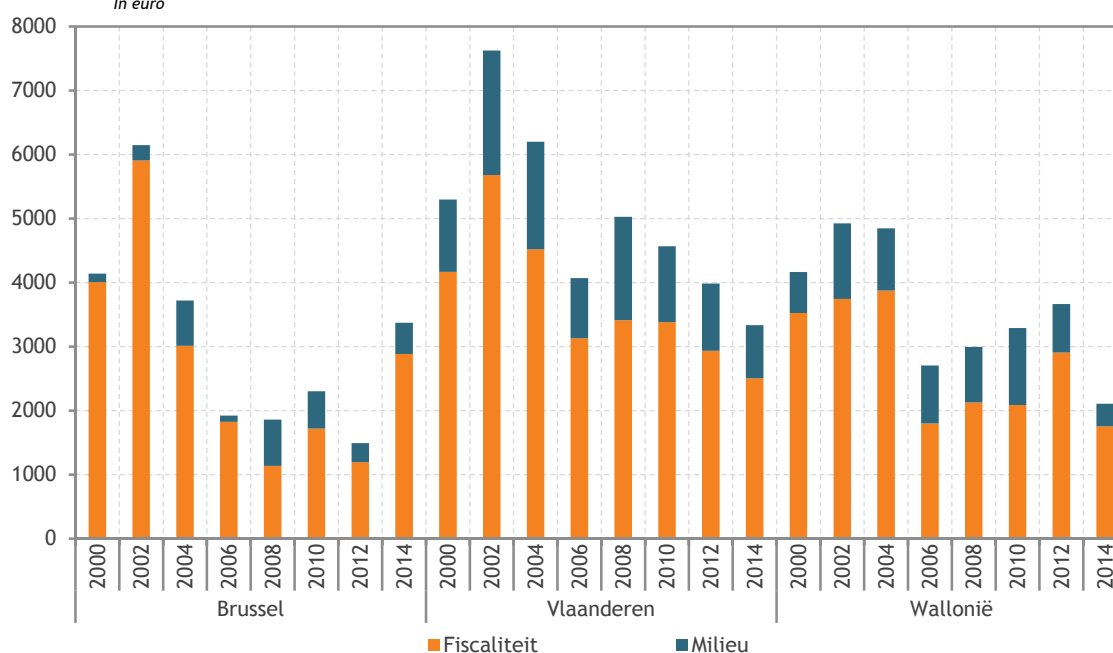

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Figuur 22 toont de evolutie van de gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en de gemiddelde kosten per werknemer voor de kleine ondernemingen. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt groter in 2014 na de lichte daling in 2012, aangezien de gemiddelde kosten per werknemer voor de kleine ondernemingen dan stijgen terwijl die voor de zelfstandigen dalen.

Zoals blijkt uit figuur 23, is de algemene dalende trend van de gemiddelde kosten van de administratieve lasten op regionaal vlak merkbaar bij de Vlaamse zelfstandigen (-16% t.o.v. van 2012) en vooral bij de Waalse zelfstandigen (-42% t.o.v. van 2012). Voor de Brusselse zelfstandigen, daarentegen, stijgen de gemiddelde kosten van de administratieve lasten met 126%. Door die stijging van de gemiddelde kosten zijn de kosten van de administratieve lasten voor de eerste keer sinds 2000 hoger voor de Brusselse zelfstandigen dan voor de zelfstandigen uit de twee andere gewesten. Er moet worden opgemerkt dat het beperkt aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zowel voor de enquête van 2014 als voor de enquête van 2012 het resultaat voor dat gewest weinig betrouwbaar maakt.

Figuur 23 Gemiddelde kosten per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking*In euro*

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

De algemene indruk van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar stemt overeen met die van de ondernemingen: de meerderheid van de zelfstandigen (en ondernemingen) meent namelijk een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten te hebben ondervonden in de loop van de afgelopen twee jaar. Nadat de enquête van 2012 brak met een neerwaartse trend sinds 2006, laten de resultaten van 2014 een licht herstel optekenen, vooral op het vlak van fiscaliteit. In 2014 meende 59% van de zelfstandigen namelijk dat de fiscale administratieve lasten (fors) gestegen waren, tegenover 62% in 2012 en 53% in 2010. Wat de milieuregelgeving betreft, was in 2014 65% van de zelfstandigen van mening dat de administratieve lasten (sterk) gestegen waren, tegenover 66% in 2012 en 64% in 2010.

Tabel 27 Percentage van de zelfstandigen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervaren volgens regelgevingsdomein en aandeel van de administratieve lasten in % van het bbp
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
% van de zelfstandigen die een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten ervoeren tijdens de 2 voorgaande jaren								
Fiscaliteit	79	69	67	70	67	53	62	59
Milieu	71	85	80	85	81	64	66	65
Totale kosten van de administratieve lasten in % van het bbp								
Fiscaliteit	0,79	0,82	0,66	0,33	0,32	0,30	0,28	0,25
Milieu	0,14	0,20	0,18	0,06	0,07	0,06	0,05	0,03

Terwijl het aandeel van de administratieve lasten in procent van het bbp duidelijk een neerwaartse evolutie kent voor zowel de fiscale als de milieuregelgeving, blijkt het percentage van zelfstandigen die een (aanzienlijke) daling van de administratieve lasten ervoeren veel stabiel, aangezien de daling pas merkbaar is in de laatste enquêtes.

Op het niveau van de gewesten doen zich enkele verschillen voor. Op het gebied van de fiscaliteit, blijft het percentage stabiel op 62% tussen 2012 en 2014, terwijl zich in Wallonië en Brussel een afname laat optekenen (respectievelijk van 63% naar 54% en van 63% naar 58%). Desalniettemin nemen de percentages in 2014 toe ten opzichte van 2010 in de drie gewesten. Op het gebied van milieu, kent het Waalse Gewest een volgehouden stijging van het percentage van 56% in 2010 tot 64% in 2012 en 65% in 2014, terwijl het Vlaamse Gewest in deze periode een lichte daling kent, van 68% in 2010 over 67% in 2012 tot 66% in 2014.

5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

Over de acht enquêtes beschouwd, zijn de zelfstandigen, net als de ondernemingen, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving op zich. Algemeen beschouwd is de tevredenheidsgraad bij de zelfstandigen in 2014 lager ten opzichte van 2012 voor beide domeinen van regelgeving, maar vooral voor fiscaliteit.

Tabel 28 Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	Fiscaliteit								Milieu							
	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Meegedeeld vóór de goedkeuring	39	41	40	35	45	46	47	32	51	39	48	49	42	45	49	41
Gemakkelijk te begrijpen	22	27	25	27	30	35	30	19	33	28	31	32	36	35	37	32
Duidelijke doelstellingen	28	39	34	35	39	43	42	27	44	39	40	39	50	49	46	46
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	23	31	33	23	30	35	29	20	24	20	27	24	28	26	31	33
Tijdig meegedeeld	57	49	45	52	60	59	46	48	54	42	40	45	52	41	51	50
Goede onderlinge samenhang	29	33	34	30	35	43	31	26	32	27	34	30	33	54	38	36
Adequate en duidelijke informatie	34	36	35	35	40	46	35	24	40	33	33	39	38	34	40	38

Bekeken over de acht enquêtes en voor de twee bestudeerde regelgevingsdomeinen lijken de zelfstandigen het meest tevreden te zijn over het feit dat ze op tijd op de hoogte gebracht worden van de regelgevingen zodat ze vlot nageleefd kunnen worden en over het feit dat de regelgevingen ter kennis worden gebracht vóór de goedkeuring. Voor het domein milieu kan ook de duidelijkheid van de doelstellingen op meer goedkeuring rekenen. Samengevat blijft de bekendmaking van de regelgeving over de verschillende enquêtes dus de belangrijkste bron van tevredenheid voor de zelfstandigen.

Inzake fiscaliteit heeft de belangrijkste kritiek van de zelfstandigen in 2014, net als in de zes vorige enquêtes, betrekking op de moeilijkheidsgraad van de regelgeving en het gebrek aan flexibiliteit van de regelgeving om zich aan te passen aan alle situaties. Deze scores kennen bovendien een negatieve evolutie ten opzichte van de vorige enquête, met uitzondering van de flexibiliteit van de milieuregelgeving.

Wat betreft het contact met de administratie (tabel 29) is de tevredenheidsgraad van de zelfstandigen in 2014 verder verslechterd t.o.v. de resultaten van 2012 en 2010 voor het domein fiscaliteit, en dit voor alle scores, terwijl er voor de milieuregelgeving geen eenduidige tendens is ten opzichte van 2012: termijnen en motivatie van beslissingen zijn gunstig geëvolueerd, maar de bereikbaarheid is erop achteruit gegaan. De gunstigere beoordeling van de algemene kwaliteit van de contacten met de milieuadministratie dan die van de contacten met de fiscale administratie zet zich door in de laatste bevraging, met hogere scores voor vier van de zeven stellingen.

Wat de fiscale regelgeving betreft, heeft de voornaamste kritiek, voor de zesde opeenvolgende keer, betrekking op het moeilijk kunnen contacteren van de bevoegde dienst. Ook voor de milieuregelgeving is dat het belangrijkste punt van kritiek van de zelfstandigen.

Tabel 29 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	Fiscaliteit								Milieu							
	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	47	47	49	53	51	45	39	44	42	39	44	46	51	43	42
De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren	46	48	45	42	51	50	39	35	41	41	37	47	42	46	45	37
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	46	51	52	55	59	60	60	50	47	40	37	51	55	54	48	47
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	39	43	48	43	52	57	55	41	40	35	31	43	50	47	43	47
De administratie antwoordt binnen de vooropgestelde termijn	52	58	64	58	65	71	62	60	49	55	54	66	57	65	55	60
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	37	45	47	45	58	52	51	44	48	45	42	52	44	48	48	47
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	53	57	56	63	63	66	62	53	51	42	50	59	62	60	52	53

Voor zowel de fiscale als voor de milieuregelgeving is men het meest tevreden over het feit dat de antwoorden verstrekt worden binnen de vooropgestelde termijn en dat de verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften.

5.4. Besluit

De totale kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen en de zelfstandigen zijn met 4,5% gestegen tussen 2012 en 2014. Tussen 2010 en 2012 hadden zij zich vrijwel gestabiliseerd met een stijging van 0,2%, na een daling van 23% tussen 2006 en 2008 en een groei van 7% tussen 2008 en 2010. Ze zijn gestegen van 6,36 miljard euro in 2012 tot 6,64 miljard euro in 2014. Die evolutie vloeit voort uit een uiteenlopende beweging: de totale kosten stijgen voor de ondernemingen en dalen voor de zelfstandigen. Sinds de eerste enquête, die betrekking had op het jaar 2000 en de totale kosten van de administratieve lasten raamde op 8,57 miljard euro, zijn die kosten met 23% gedaald.

Uitgedrukt in procent van het bbp daalde het totale relatieve gewicht van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen lichtjes tot 1,66% in 2014, na 1,70% in 2012, 1,79% in 2010, 1,72% in 2008, 2,44% in 2006, 2,57% in 2004, 3,43% in 2002 en 3,48% in 2000. In veertien jaar is het relatieve gewicht van de administratieve lasten dus gedaald met 1,82 procentpunt.

De toename van de kosten van de administratieve lasten in absolute waarde tussen 2012 en 2014 is toe te schrijven aan de stijging van de kosten van de administratieve lasten voor de kleine ondernemingen en, in mindere mate, die voor de grote ondernemingen. De kosten van de administratieve lasten voor de middelgrote ondernemingen zijn daarentegen met 12% gedaald tussen 2012 en 2014. In 2014 komt het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, net zoals bij het merendeel van de vorige enquêtes, voor rekening van de kleine ondernemingen. Dat deel blijft toenemen sinds de enquête uit 2008, van 49% in 2008 tot 60% in 2014.

Wat het regelgevingsdomein betreft, levert de tewerkstellingsregelgeving de grootste bijdrage tot de stijging van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2012 en 2014, gevolgd door de fiscale regelgeving. De administratieve lasten van de milieuregelgeving dalen daarentegen over de beschouwde periode. In 2014 genereert de fiscale regelgeving, net zoals het geval was in de vorige enquêtes, het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en ver daarachter de milieuregelgeving. De toename van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2012 en 2014 is uitsluitend toe te schrijven aan de toename van de externe kosten, aangezien de interne kosten licht gedaald zijn. Die afwijkende evolutie van de interne en externe kosten werd reeds vastgesteld tussen 2010 en 2012.

Voor de zelfstandigen dalen de kosten van de administratieve lasten gegenereerd door de twee grote domeinen die hen aanbelangen, maar de administratieve lasten voor de milieuregelgeving dalen verhoudingsgewijs het sterkst. In 2014 is het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen, net zoals bij de vorige enquêtes, afkomstig van de fiscale regelgeving en dat overwicht neemt toe met bij iedere enquête sinds 2008. De daling van de kosten van de administratieve lasten tussen 2012 en 2014 is uitsluitend toe te schrijven aan de daling van de externe kosten, aangezien de interne kosten gestegen zijn over de beschouwde periode.

De vergelijking van de gemiddelde kosten volgens ondernemingsgrootte tussen 2012 en 2014 geeft aan dat de kosten per werknemer voor zowel de kleine als de middelgrote bedrijven stijgen. Die stijging is echter vooral merkbaar bij de kleine ondernemingen als gevolg van de forse toename van de gemiddelde kosten per werknemer van de fiscale administratieve lasten, die ook verantwoordelijk zijn

voor de uitgesproken toename voor de middelgrote ondernemingen. De gemiddelde kosten per werknemer dalen voor de grote ondernemingen, aangezien de daling van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de milieu- en fiscale regelgeving veel sterker is dan de toename van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving.

De gemiddelde kosten voor de zelfstandigen evolueren in dalende lijn en blijven nog steeds lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen, die in stijgende lijn evolueren. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt groter in 2014 nadat het in 2012 licht afgenomen was.

Op regionaal niveau zijn de gemiddelde kosten per werknemer van de ondernemingen tussen 2012 en 2014 merkbaar gestegen in Brussel en Vlaanderen als gevolg van de stijging van de administratieve druk voor de drie bestudeerde domeinen in Brussel en uitsluitend door de regelgeving inzake fiscaliteit in Vlaanderen. De gemiddelde kosten per werknemer zijn daarentegen gedaald in Wallonië, waar de daling voor het tewerkstellingsdomein de stijging in het fiscale domein meer dan compenseert. In 2014 hebben de Vlaamse ondernemingen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer. Zoals sinds 2002 het geval is, laten de Brusselse ondernemingen de laagste gemiddelde kosten per werknemer optekenen van de drie gewesten. De algemene neerwaartse trend van de gemiddelde kosten van de administratieve lasten is merkbaar voor de Vlaamse en vooral de Waalse zelfstandigen. Voor de Brusselse zelfstandigen, daarentegen, zijn de gemiddelde kosten van de administratieve lasten toegenomen. Voor de eerste keer sinds 2000 kennen de Brusselse zelfstandigen de hoogste gemiddelde kosten, maar het verschil met de gemiddelde kosten voor de Vlaamse zelfstandigen is zeer klein. De Waalse zelfstandigen hebben de laagste gemiddelde kosten.

Net zoals in de vorige enquêtes was de meerderheid van de zelfstandigen en de ondernemingen in 2014 van mening dat de administratieve lasten in de loop van de voorbije twee jaar gestegen zijn. De enquête van 2012 onthulde nog een breuk in de dalende trend (waargenomen in de drie voorgaande bevragingen) van het percentage ondernemingen en zelfstandigen dat meent dat de lasten (fors) gestegen zijn tijdens de afgelopen twee jaar. In 2014 laat zich een licht herstel optekenen, hoewel de percentages nog steeds hoger liggen dan in 2010 (maar lager dan in het jaar 2000).

In de acht enquêtes zijn de ondernemingen en de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan over de kwaliteit van de regelgevingen op zich. Over de acht enquêtes beschouwd, behalen dezelfde stellingen de beste scores bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Die stellingen hebben betrekking op de bekendmaking van de regelgeving en de kwaliteit van de antwoorden door de bevoegde administratie (naleving van de antwoordtermijn en antwoorden die voldoen aan de behoeften). De voornaamste kritiek van zowel ondernemingen als zelfstandigen heeft betrekking op het vermogen van de regelgeving om zich aan te passen aan alle omstandigheden wat betreft de kwaliteit van de regelgeving en op het gemakkelijk kunnen achterhalen en contacteren van de bevoegde dienst wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie.

De perceptie van de ondernemingen op de kwaliteit van de regelgeving vertoont geen eenduidige tendens sinds de vorige enquête voor de domeinen fiscaliteit en werkgelegenheid, maar een negatieve tendens voor alle scores van de milieuregelgeving, hoewel de betrokken scores hoger blijven liggen dan voor de andere domeinen. Bij de zelfstandigen verslechteren vooral de laagste scores, namelijk de

moeilijkheidsgraad van de regelgeving en het gebrek aan flexibiliteit, voor beide domeinen, uitgezonderd het gebrek aan flexibiliteit van de milieuregelgeving.

Wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie, zijn de ondernemingen en de zelfstandigen in 2014 globaal genomen minder tevreden over beide administraties t.o.v. 2012. Vooral de mate waarin het duidelijk is tot welke dienst men zich moet melden en de gemakkelijkerheid om de betrokken dienst te contacteren, gaan erop achteruit voor bij de ondernemingen, net als de mate waarin de verkregen informatie aan de behoeften beantwoordt. Voor de zelfstandigen laat vooral de tevredenheid over het contact met de fiscale diensten een daling optekenen, voornamelijk over de bereikbaarheid en het achterhalen tot welke dienst men zich moet richten.

Bijlagen

Bijlage 1. Definitie van de administratieve lasten per regelgevingsdomein

Elke enquête is vergezeld van een toelichtingsnota waarin voor de ondernemingen of de zelfstandigen een duidelijke omschrijving wordt gegeven van de administratieve lasten. Die bijlage omvat de definitie van de administratieve lasten voor elk beschouwd regelgevingsdomein, zoals ze bij de enquête gevoegd is.

Met de administratieve lasten in het kader van de fiscale regelgeving worden de administratieve verplichtingen bedoeld die betrekking hebben op de fiscale situatie van de onderneming, namelijk:

- btw (aangiften, listings...);
- vennootschapsbelasting (aangiften, afschrijvingstabellen, aanvraag voor fiscale aftrek voor investeringen...);
- personenbelasting voor de zelfstandigen (aangiften, bijlagen...), voorafbetalingen;
- onroerende voorheffing, roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangiften, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten...);
- belasting op kapitaalbreng;
- douanerechten en accijnzen;
- gemeente- en regionale belastingen (heffing op drijfkracht...).

De administratieve kosten zijn de kosten verbonden aan de procedures en verplichtingen die de overheid oplegt aan de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel uitbesteden aan externe diensten om de fiscale regelgeving na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. Het betalen van heffingen en belastingen op zich mag dus niet beschouwd worden als administratieve kosten die voortvloeien uit de toepassing van de fiscale regelgeving. De impact van alle fiscale regelgevingen die wegen op de ondernemingen moet worden onderzocht, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder milieuregelgeving vallen de administratieve verplichtingen en formaliteiten (vergunningen, licenties, milieuverslagen, aangifte-, meldings-, etikettering- en rapporteringsverplichtingen) als gevolg van de regelgeving inzake:

- uitstoot/lozing, straling, ionisatie;
- waterverbruik, water- en luchtvervuiling, kwaliteitsnormen voor lucht;
- hantering van gevaarlijke stoffen, het gebruik van meststoffen;
- afvalverwerking, bodemsanering;
- het verwerken van producten, kwaliteitsnormen, voorschriften voor de producten en het productieproces;
- milieuvergunningen en vergunningen inzake ruimtelijke ordening, milieueffectenrapportering;
- milieuheffingen en -belastingen.

De administratieve kosten inzake milieu komen van de procedures en formaliteiten die de onderneming ofwel zelf voor haar rekening neemt, ofwel uitbesteedt aan externe diensten om de milieuregelgeving te kunnen naleven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist.

De administratieve kosten inzake milieu omvatten dus niet de belastingen en heffingen die effectief betaald zijn, de kapitaaluitgaven of de betalingen voor machines, uitrustingsgoederen of overige productiefactoren als gevolg van de productie- of verkoopactiviteiten van de onderneming opdat ze in orde zou zijn met de milieuregelgeving. De impact van alle milieuregelgevingen die wegen op de onderneming, dient geëvalueerd te worden, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder administratieve lasten ten gevolge van de arbeidsregelgeving worden de administratieve verplichtingen verstaan die betrekking hebben op de volgende elementen:

- aanwerving en ontslag van loontrekkenden;
- sociale documenten, verplichtingen in verband met arbeidsvoorwaarden;
- aangiften inzake sociale bijdragen en sociale risico's gedekt door de sociale zekerheid;
- verplichte melding van statistische gegevens inzake tewerkstelling.

De administratieve lasten komen overeen met de procedures en formaliteiten die de relaties met de overheden bepalen. De onderneming neemt die procedures en formaliteiten ofwel zelf voor haar rekening ofwel doet ze een beroep op een externe dienst om de regelgeving inzake tewerkstelling na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. De effectieve betaling van de loonvoorheffing en de socialezekerheidsbijdragen mag dus niet in aanmerking worden genomen. De impact van alle regelgevingen inzake tewerkstelling die op de onderneming wegen, dient te worden geëvalueerd, wat hun oorsprong ook is (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Bijlage 2. Schattingsmethode

De totale kosten van de administratieve lasten zijn alle middelen, uitgedrukt in euro, die de ondernemingen en de zelfstandigen besteden opdat ze kunnen voldoen aan de administratieve vereisten inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling (dit laatste enkel voor de ondernemingen). Concreet zijn die totale kosten de som van de interne en externe kosten voor de bestudeerde regelgevingsdomeinen.

De interne kosten zijn de loonkosten voor het aantal uren die binnen het bedrijf of door de zelfstandige jaarlijks worden besteed aan het invullen van formulieren. De externe kosten omvatten de uitgaven gedurende één jaar aan externe diensten om de regelgevingen na te komen.

De berekening van de totale kosten voor de volledige populatie van ondernemingen en zelfstandigen gebeurt in verschillende stappen. Eerst worden de interne en de externe kosten per regelgevingsdomein en per klasse ondernemingen en zelfstandigen berekend. Vervolgens worden de totale kosten per klasse berekend (de som van drie domeinen bij de ondernemingen en de som van twee domeinen bij de zelfstandigen). Dat totaal aan kosten per klasse wordt geëxtrapoleerd naar de totale populatie van ondernemingen en zelfstandigen. Hierbij wordt rekening gehouden met de verdeling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen per klasse, zoals de onderstaande tabellen aantonen.

In deze studie omvat het begrip 'ondernemingen' alle ondernemingen en zelfstandigen die ten minste één werknemer in dienst hebben. De stratificatie van de ondernemingen gebeurt hier volgens ondernemingsgrootte en activiteitensector.

Tabel 30 Aantal ondernemingen in België in december 2014

Ondernemingstype	Klasse	Aantal ondernemingen
Verwerkende nijverheid 1-9 werknemers	S ₁₁	10 930
Verwerkende nijverheid 10-249 werknemers	S ₂₁	4 991
Verwerkende nijverheid > 249 werknemers	S ₃₁	301
Diensten 1-9 werknemers	S ₁₂	157 804
Diensten 10-249 werknemers	S ₂₂	26 811
Diensten > 249 werknemers	S ₃₂	1 021
Totaal		201 858

Bron: Algemene Directie Statistiek

De 'zelfstandigen' omvatten zelfstandigen in hoofdberoep zonder personeel en de vrije beroepen. Die populatie wordt onderverdeeld volgens de NACE-BEL-codes.

Tabel 31 Aantal zelfstandigen¹⁷ in België in december 2014

Type zelfstandige	Klasse	Aantal zelfstandigen
Landbouw - NACE-groep A en B	S ₉₁	34 327
Industrie - NACE-groep C, D en E	S ₉₂	14 812
Bouwnijverheid - NACE-groep F	S ₉₃	42 805
Diensten - NACE-groep G, H, I, J, K, M, N, P en R	S ₉₄	307 233
Totaal		399 177

Bron: Algemene Directie Statistiek

Het globale antwoordpercentage op de enquêtes is 18,5% voor de ondernemingen en 10,9% voor de zelfstandigen. De resultaten van de enquête zijn statistisch significant zoals blijkt uit onderstaande tabel die de resultaten met hun 90%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft.

Tabel 32 Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2014
In euro

Klasse	Totale kosten	Betrouwbaarheidsinterval
Ondernemingen:		
Industrie - klein	206 930 649	137 175 141 - 276 686 157
Industrie - middelgroot	405 285 927	275 419 761 - 535 152 092
Industrie - groot	104 520 838	72 820 512 - 136 221 164
Diensten - klein	3 085 092 502	2 040 704 042 - 4 129 480 962
Diensten - middelgroot	1 240 034 438	853 181 918 - 1 626 886 957
Diensten - groot	481 118 342	245 210 175 - 717 026 508
Totaal	5 522 982 695	3 624 511 550 - 7 421 453 840
Zelfstandigen:		
Landbouw	119 280 519	93 459 473 - 145 101 565
Industrie	44 316 970	31 640 576 - 56 993 363
Bouwnijverheid	79 101 772	59 563 987 - 98 639 556
Diensten	879 842 871	654 139 764 - 1 105 545 977
Totaal	1 122 542 130	838 803 800 - 1 406 280 460

¹⁷ A = landbouw, visvangst, bosbouw, B = winning delfstoffen, C = verwerkende nijverheid, D = productie en distributie van elektriciteit en gas, E = productie, distributie en sanering van water, F = bouwnijverheid, G = groot- en detailhandel; reparatie van auto's, H = transport, opslag, I = verschaffen van accommodatie en maaltijden, J = uitgeverijen, telecommunicatie en informaticadiensten, K = financiële en verzekeringsinstellingen, L = handel in onroerend goed, verhuur, M = zakelijke dienstverlening, N = administratieve en ondersteunende diensten, P = onderwijs, Q = gezondheidszorg, sociale en gemeenschapsvoorzieningen, R = cultuur en recreatie.

Bijlage 3. Gevoeligheidsanalyse

Tabel 33 geeft de totale kosten van de administratieve lasten in 2014 in de veronderstelling dat het aantal ondernemingen en zelfstandigen ongewijzigd zou zijn ten opzichte van 2012.

Tussen 2012 en 2014 is het aantal ondernemingen gedaald, namelijk van 208 486 eenheden tot 201 858 eenheden, of een vermindering van 3,2%. De structuur van de populatie is ook veranderd, met een daling van het aantal ondernemingen in alle klassen, met uitzondering van de grote ondernemingen uit de dienstensector.

Het aantal zelfstandigen is tussen 2012 en 2014 ook gedaald, van 408 450 eenheden tot 399 177 eenheden, of een vermindering van 2,3%. Het aantal zelfstandigen is in alle klassen gedaald.

De totale kosten van de administratieve lasten die wegen op de Belgische ondernemingen en zelfstandigen zijn met 286 537 522 euro gestegen tussen 2012 en 2014. Indien de populatie van ondernemingen en zelfstandigen op haar niveau van 2012 gebleven was, zouden de totale kosten gestegen zijn met 448 020 306 euro. Door de evolutie van het aantal zelfstandigen en ondernemingen kon de toename van de totale kosten van de administratieve lasten beperkt worden.

Tabel 33 Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2014 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2012
In euro

Klasse	Totale kosten 2014	Gemiddelde totale kosten 2014 x Populatie 2012
Ondernemingen:		
Industrie - klein	206 930 649	220 524 081
Industrie - middelgroot	405 285 927	428 997 305
Industrie - groot	104 520 838	106 257 064
Diensten - klein	3 085 092 502	3 191 112 987
Diensten - middelgroot	1 240 034 438	1 250 810 911
Diensten - groot	481 118 342	460 855 767
Totaal	5 522 982 695	5 658 558 115
Zelfstandigen:		
Landbouw	119 280 519	126 407 397
Industrie	44 316 970	47 042 649
Bouwnijverheid	79 101 772	82 773 661
Diensten	879 842 871	892 225 787
Totaal	1 122 542 130	1 148 449 493

Bijlage 4. De vragenlijst gericht aan de ondernemingen over de fiscale administratieve lasten

Nationale enquête over de kosten die voortvloeien uit de toepassing van de fiscale regelgeving

Met deze enquête willen we de administratieve lasten ramen die in **2014** ten laste vielen van de Belgische ondernemingen en de zelfstandigen.

De resultaten van deze enquête zullen worden gebruikt voor het versnellen van de administratieve vereenvoudiging in ons land. De federale en regionale overheden hechten hier veel belang aan. Daarom bezorgen wij u deze vragenlijst. Wij willen immers uw mening kennen over de al doorgevoerde vereenvoudigingen en weten waar we nog bijkomende inspanningen moeten leveren. Deze enquête geeft u nu de kans om het beleid betreffende administratieve vereenvoudiging bij te sturen daar waar u het nodig acht.

Aangezien slechts een klein aantal ondernemingen deze vragenlijst krijgt, zijn uw antwoorden zeer belangrijk voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

U kunt antwoorden:

- ofwel via onze webstek:
<http://www.enquetes.be/entfis/nl>
In dat geval moet u de User Id en het Paswoord ingeven dat u hieronder vindt:

http://www.enquetes.be/entfis/nl	
User Id	XXXXXX
Password	99999

- ofwel via de post met de bijgevoegde gefrankeerde enveloppe.

Wij danken u alvast voor de tijd die u vrijmaakt om deze vragenlijst te beantwoorden. Het invullen van de enquête via mail zal ongeveer 20 minuten vragen en op papier ongeveer 30 minuten. De uiterste datum waarop de enquête ons moet bereiken is **31 augustus 2015**. Uw antwoorden worden **strikt vertrouwelijk** behandeld en worden **enkel gebruikt in het kader van deze enquête**.

Met dank voor uw medewerking.

«URL»	
Login Id	XXXXXX
Password	99999

HOE DEZE ENQUETE INVULLEN?

Deze enquête gaat over de administratieve lasten gemaakt in uw onderneming voor het toepassen van de **fiscale regelgeving**.

1. Wat bedoelen we met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving?

Met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving bedoelen wij alle administratieve verplichtingen en formaliteiten die voortvloeien uit de regelgeving inzake:

- de btw (aangifte, toelichtingen, listings, facturen, dagboeken);
- de vennootschapsbelasting (aangifte, afschrijvingstabellen, aanvraag voor investeringsaftrek,...);
- de personenbelasting voor de zelfstandigen (aangifte, tabellen, toelichtingen, bijlagen,...), de voorafbetalingen;
- de onroerende voorheffing (aangifte en inkomstenfiches) en de roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangifte, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten,...);
- de belasting op kapitaalbreng;
- de douanerechten en de accijnzen;
- de gemeente- en de gewestbelastingen (belasting op drijfkracht,...);
- de taksen op voertuigen (verkeersbelasting, belasting op inverkeerstelling, eurovignet,...).

2. Welke administratieve lasten komen in aanmerking?

De bedoelde administratieve lasten zijn de kosten, die door uw onderneming of door een derde worden gedragen, voor het naleven van de procedures en formaliteiten opgelegd door de fiscale regelgeving. Ze omvatten zowel de tijd als de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben voor het begrijpen van de regelgevingen, het verzamelen, het verwerken, het indienen en bewaren van de gevraagde inlichtingen alsook voor het invullen van de administratieve formulieren.

De verschuldigde belastingen worden dus niet beschouwd als administratieve kosten voor het toepassen van de fiscale regelgeving.

Wij vragen u de administratieve lasten te ramen van alle fiscale regelgevingen die betrekking hebben op uw onderneming, ongeacht hun oorsprong (gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk, nationaal of internationaal).

3. Wie moet deze vragenlijst invullen?

- Behoort uw onderneming tot een groep of een holding, of heeft ze **meerdere vestigingen in België**, beantwoord de enquête dan uit hoofde van de groep, de holding of al de vestigingen.
- Maakt uw onderneming deel uit van een internationale groep of heeft ze ook vestigingen in het buitenland, **geef dan alleen de administratieve lasten voor de activiteiten in België**.

«URL»	
Login Id	XXXXXX
Password	99999

DEEL A: GEGEVENSFICHE VAN DE ONDERNEMING

De hierna gevraagde gegevens zijn nodig voor het correct verwerken van uw antwoord.

A1. **Hoeveel personen waren er in december 2014 tewerkgesteld?**

Totaal

A2. **Wat is de omzet, in euro (exclusief btw), van het jaar 2014?**
(Gelieve het bedrag in euro volledig uit te schrijven.)

Omzet in euro

DEEL B: ADMINISTRATIEVE LASTEN VAN DE FISCALE REGELGEVING IN 2014

B1. **Hoeveel tijd hebben het personeel en de directie van uw onderneming in 2014 nodig gehad om te beantwoorden aan de administratieve verplichtingen inzake fiscale regelgeving?**

Aantal uren

B2. **Wat zijn de jaarlijkse kosten in euro, van de uren die het personeel en de directie hebben besteed in 2014 aan de administratieve verplichtingen inzake fiscale regelgeving?**

Kosten in euro

B3. **Hoeveel heeft uw onderneming in 2014 betaald aan externe diensten om de administratieve verplichtingen van de fiscale regelgeving na te komen?**
(Neem in uw raming alle uitgaven op voor het gebruik van diensten van derden die geen deel uitmaken van uw onderneming zoals boekhouders, advocaten en consultants, externe diensten ter voorkoming van risico's, de aankoop van gespecialiseerde publicaties nodig voor het naleven van de regelgeving.)

Uitgaven in euro

«URL»	
Login Id	XXXXXX
Password	99999

DEEL C: KWALITEIT VAN DE REGELGEVINGEN EN VAN HAAR TOEPASSING

C1. Bent u het eens met de volgende uitspraken over de fiscale regelgeving? (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Helemaal eens	Eerder eens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Geen mening
Ze worden u meegedeeld voordat ze worden goedgekeurd.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn gemakkelijk te begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐
Hun doelstellingen zijn duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze worden u op tijd meegedeeld om ze te kunnen naleven.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze vertonen een goede onderlinge samenhang.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.	☐	☐	☐	☐	☐

C2. Bent u het eens met de volgende uitspraken over uw contacten over de fiscale regelgeving met de administratie? (Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Helemaal eens	Eerder eens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Geen mening
Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden.	☐	☐	☐	☐	☐
De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratie antwoordt binnen een redelijke termijn.	☐	☐	☐	☐	☐
De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.	☐	☐	☐	☐	☐

«URL»	
Login Id	XXXXXX
Password	99999

DEEL D : EVOLUTIE VAN DE REGELGEVINGEN EN VAN HAAR TOEPASSING

- D1. **Hoe zijn volgens u de administratieve kosten voor het naleven van de regelgevingen in de volgende domeinen geëvolueerd tijdens de afgelopen twee jaar?**
(Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

Domein van regelgeving	Aanzienlijk gestegen	Gestegen	Ongewijzigd gebleven	Gedaald	Aanzienlijk gedaald	Geen antwoord
Tewerkstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fiscaliteit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Milieu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- D2. **Indien u bij de vorige vraag minstens een keer het vakje « gestegen » of « aanzienlijk gestegen » heeft aangekruist, gelieve aan de hand van een concreet voorbeeld een regelgeving aan te halen waarvoor de administratieve kosten verbonden aan het naleven ervan de afgelopen twee jaren stegen of aanzienlijk stegen.**
(u mag meerdere voorbeelden geven indien u dat wenst)

- D3. **Kent u de volgende vereenvoudigingsinitiatieven, maakt u er gebruik van en wat vindt u ervan?**

	U maakt er gebruik van en u waardeert ze:			U maakt er geen gebruik van
	veel	enigszins	helemaal niet	
Gebruik van de e-ID-CSAM	☐	☐	☐	☐
Elektronische facturatie	☐	☐	☐	☐
E-procurement en elektronische attestaten bij overheidsopdrachten	☐	☐	☐	☐
IRISbox – digitaal loket in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	☐	☐	☐	☐
Digitaal loket van de Waalse overheid	☐	☐	☐	☐
Belcotax-on-web en de bedrijfsvoorheffing	☐	☐	☐	☐
Digitaal neerleggen van BTW – InterVAT	☐	☐	☐	☐

«URL»	
Login Id	XXXXXX
Password	99999

D4. Wat zou u aan de overheid voorstellen om uw administratieve lasten te verlagen?

Basisinlichtingen (facultatief)

STRIKT VERTROUWELIJK

Gelieve de contactgegevens te vermelden van de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld.

Naam:

Functie:

Telefoonnummer:

Faxnummer:

E-mailadres:

Wenst u een exemplaar van het syntheseverslag van dit project?

- Ja
 Nee

Tot hier de vragenlijst.
 Dank u voor de medewerking!

Voor alle inlichtingen in verband met deze enquête, gelieve u te wenden tot:

Enquête over de administratieve lasten 2014
 Federaal Planbureau
 Kunstlaan 47-49
 1000 Brussel

Dirk Verwerft
 ☎ 02-507.73.25
 E-mail: enquetes@plan.be

Bijlage 5. Inschatting van de non-respons-vertekening

Deze bijlage tracht een inschatting te geven van de zgn. non-response bias: de vertekening van de resultaten die mogelijk ontstaat doordat respondenten en non-respondenten van elkaar verschillen wat betreft de bestudeerde variabelen. In de context van deze studie zou bv. het uitblijven van een antwoord het gevolg kunnen zijn van tijdsdruk, die op zijn beurt mede door hogere administratieve lasten kan veroorzaakt zijn. Als deze redenering in werkelijkheid opgaat, zullen de verkregen antwoorden een onderschatting geven van de werkelijke kosten, vermits juist de steekproefeenheden die de grootste lasten dragen niet deelnemen aan de enquête en zij geen invloed hebben op de berekening van de gemiddelde of totale waarde.

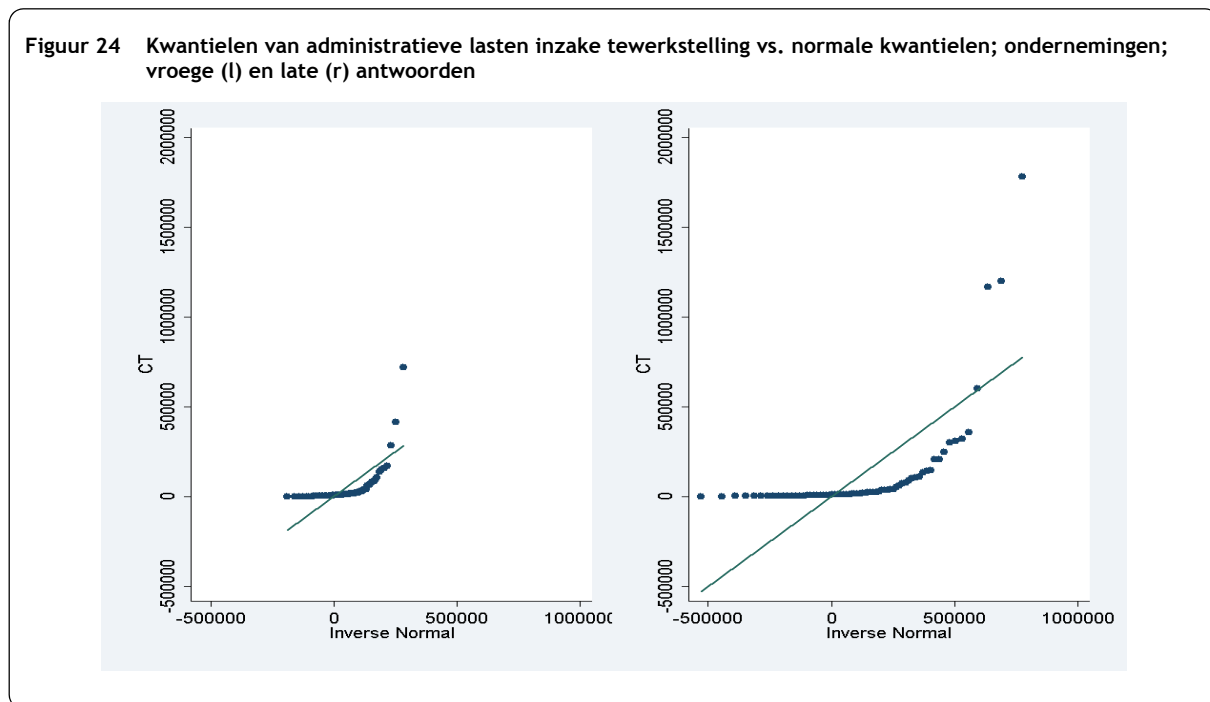
Om deze vertekening te beperken wordt de steekproef in de enquête gestratificeerd, voor de ondernemingen op basis van omvang (klein-middelgroot-groot) en activiteitensector (industrie-diensten), voor de zelfstandigen enkel op basis van activiteitensector (landbouw, industrie, bouw, diensten). De globale administratieve last wordt dan berekend als de som van de gemiddelden per stratum, gewogen met de grootte van de strata in de populatie. Bijlage 2 geeft een gedetailleerde beschrijving van de methode en de grootte van de strata in de populatie. Wanneer de kans op respons dus enkel samenhangt met deze stratificatievariabelen, vindt er geen vertekening van de resultaten plaats: de weging filtert de vertekening weg.

Maar het blijft mogelijk dat de gemiddelden per strata vertekend worden. Zelfs voor ondernemingen binnen dezelfde activiteitensector en van dezelfde omvang, of voor zelfstandigen binnen dezelfde activiteitensector, kunnen non-respondenten een verschillende administratieve last dragen dan diegenen die wel antwoorden. Het is onmogelijk om hier op basis van de enquête definitief uitsluitel te geven, aangezien er voor de non-respons uiteraard geen gegevens zijn omtrent de grootte van de administratieve last. Wel kan met behulp van één extra variabele en één extra veronderstelling bijkomende informatie geleverd worden i.v.m. de sensitiviteit van de analyse voor een dergelijke non-response bias. De extra variabele betreft de ontvangstdatum van de antwoorden. Die kan gebruikt worden om een onderscheid te maken tussen vroege en late antwoorden. Als grens tussen beide groepen werd 5 juli 2015 gekozen, de datum waarop een schriftelijke herinnering werd gestuurd en waarop de telefonische contactpogingen van start gingen. De extra veronderstelling houdt in dat ondernemingen resp. zelfstandigen die niet antwoordden meer overeenkomst vertonen met de ondernemingen resp. zelfstandigen die laat antwoordden dan met diegenen die vroeg antwoordden.

De methode bestaat er concreet in om voor elk stratum te bepalen of de administratieve lasten voor de vroege en late antwoorden significant verschillend verdeeld zijn met behulp van de Kruskal-Wallis-test. Indien dit voor een bepaald stratum het geval is, wordt de gemiddelde administratieve last van dit stratum herberekend in de veronderstelling dat non-respondenten dezelfde administratieve lasten dragen als de late respondenten.

De Kruskal-Wallis-statistiek test of twee of meer groepen van observaties afkomstig zijn van eenzelfde populatie voor wat betreft de centrale tendens (de mediaan). Deze niet-parametrische test veronderstelt enkel dat de variabelen een continue verdeling hebben, maar legt in tegenstelling tot de t-test geen normaliteit op of een gelijkheid van varianties tussen de twee verdelingen. Aangezien de huidige dataset duidelijke aanwijzingen bevat dat deze beide voorwaarden niet opgaan, geniet de Kruskal-

Wallis test de voorkeur. De onderstaande figuur toont ter illustratie een vergelijking tussen de kwantilen van administratieve lasten van ondernemingen inzake tewerkstelling (voor vroege en late antwoorden afzonderlijk) en de normaalverdeling. Wanneer een variabele normaal verdeeld zou zijn, zou dat in een dergelijke grafiek tot uiting komen als een lineair verband, hetgeen voor geen van beide groepen het geval is. De figuur suggereert ook een verschil in varianties tussen de groep vroege en late antwoorden, in de zin dat de verdeling van de eerste groep sterker geconcentreerd is dan de tweede. De plots voor de andere vragenlijsten zijn gelijkaardig¹⁸.

De teststatistiek wordt berekend door alle groepen samen te nemen en de observaties te rangschikken op basis van de waarde op de variabele die geanalyseerd wordt. Wanneer men vervolgens de rangnummers optelt binnen elke groep, zullen onder de nulhypothese van een gelijke centrummaat de sommen van de verschillende groepen niet te ver uit elkaar mogen liggen. Dit levert de volgende formule op:

$$KW = \frac{12}{N(N + 1)} \sum_{i=1}^m \frac{R_i^2}{n_i} - 3(N + 1)$$

waarbij m het aantal groepen is, N het totaal aantal observaties en R_i en n_i respectievelijk de som van de rangnummers en het aantal observaties in groep i . Voor groepen groter dan 4 observaties volgt deze een chi-kwadraatverdeling met $m - 1$ vrijheidsgraden.

In deze toepassing zijn er twee groepen, de vroege en de late antwoorden¹⁹. De onderstaande tabel geeft per stratum de waarden weer van de teststatistiek voor de drie verschillende domeinen van regelgeving die bestudeerd werden bij de ondernemingen. Tussen haken staan de overeenkomstige p-waarden. Eerst wordt getest voor elk van de vijf vragenlijsten en voor elk stratum of de vroege en late antwoorden

¹⁸ De grafieken zijn op aanvraag te verkrijgen bij de auteurs van deze studie.

¹⁹ In deze variant met twee groepen staat de test ook wel bekend als de Mann-Whitneytoets.

eenzelfde centrummaat hebben. Dat gebeurt op basis van de hierboven beschreven Kruskal-Wallistest. Tabel 34 geeft de waarden van de statistieken en de bijhorende p-waarden weer per vragenlijst voor de ondernemingen, terwijl tabel 35 hetzelfde doet voor de zelfstandigen.

Tabel 34 Kruskal-Wallis teststatistieken en p-waarden per domein en per stratum, ondernemingen

Stratum	Werkgelegenheid	Milieu	Fiscaliteit
Industrie - klein	0,000 (1,000)	1,731 (0,188)	0,008 (0,931)
Industrie - middelgroot	0,245 (0,621)	0,709 (0,400)	1,419 (0,234)
Industrie - groot	0,817 (0,367)	0,475 (0,491)	1,113 (0,291)
Diensten - klein	0,982 (0,322)	0,243 (0,622)	0,074 (0,785)
Diensten - middelgroot	0,107 (0,744)	0,160 (0,690)	0,283 (0,595)
Diensten - groot	0,002 (0,965)	2,252 (0,134)	0,212 (0,645)

Tabel 35 Kruskal-Wallis teststatistieken en p-waarden per domein en per stratum, zelfstandigen

Stratum	Milieu	Fiscaliteit
Landbouw	1,831 (0,176)	0,739 (0,390)
Industrie	3,129 (0,077)*	0,032 (0,858)
Bouwnijverheid	0,004 (0,948)	0,000 (0,987)
Diensten	0,044 (0,833)	0,299 (0,585)

Uit de tabellen blijkt dat nergens een significant verschil kan worden ontwaard tussen vroege en late antwoorden, met uitzondering van zelfstandigen actief in de industrie wat betreft de fiscale lasten inzake milieu. Dit zou de gemiddelde kost inzake milieu voor deze groep doen toenemen van 214 tot 268 euro. Daarmee zou de schatting van de totale administratieve lasten op de zelfstandigen toenemen met 0,798 miljoen euro. Aangezien de totale kost voor zelfstandigen 1,12 miljard bedraagt met een betrouwbaarheidsinterval van 280 miljoen euro aan weerszijden van dat bedrag, weegt de vertekening dus nauwelijks door.

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaaleconomisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten, een Engelstalig kwartaalverslag en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het Federaal Planbureau (FPB) bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Onder de verantwoordelijkheid van het INR maakt het FPB aldus twee keer per jaar, in februari en september, kortetermijnvoorzichten voor de Belgische economie - de *Economische begroting* - met het oog op, zoals de naam aangeeft, de opmaak en de controle van de Rijksbegroting. Op verzoek van de sociale partners publiceert het FPB in mei de *Economische middellangetermijnvoorzichten* in een internationale context. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, de *Regionale economische vooruitzichten* opgesteld. De *Nime Outlook* beschrijft één keer per jaar

middellangetermijnvooruitzichten voor de wereldeconomie. Het FPB publiceert om de drie jaar *Langetermijnenergievooruitzichten voor België*. Ook om de drie jaar stelt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, *Langetermijnvooruitzichten voor transport in België* op. Tot slot maakt het FPB jaarlijks in samenwerking met de ADS *Demografische vooruitzichten op lange termijn*.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.

Federaal Planbureau
instelling van openbaar nut

Kunstlaan 47-49
B-1000 Brussel
tel.: +32-2-5077311
fax: +32-2-5077373
e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Drukwerk: Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie